

תלמוד

מסכת סוכה

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעה וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה:

בשאלון זה פרק אחד — (20×5) — 100 נקודות
סה"כ — 100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב בטייטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טייטה" בראש כל עמוד טייטה. רישום טייטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

השאלות

ענה על חמש מן השאלות 1-6 (לכל שאלה – 20 נקודות; סך הכול – 100 נקודות).

1. החובה לשבת בסוכה בליל יום טוב הראשון ובשאר ימי החג

א. עיין בדברי הרב מנחם המאירי שלפניך, וענה על השאלה שאחריהם.

ואף על פי שפסקנו שאין חובה באכילה אלא בלילה הראשון, מברכין בה לישב בסוכה כל שבעה, ואינו דומה למצה. [א] שהמצה אין בה אלא אכילה ואין חיוב אכילתה אלא לילה הראשון והרי אפשר לו בדברים אחרים. אבל סוכה מצוותה אף בישיבה ושינה, והרי לעניין אלו חייב בהם כל שבעה שהרי אי אפשר לו שבעה ימים בלא ישיבה ושינה כמו שביארנו. [ב] ויש מפרשים בטעם זה, שהמצה כשאוכלה כל שבעה אינו אוכל ממנה לשם חובה אלא להשביע רעבונו, ואינו אוכל ממנה אלא מפני שאי אפשר לו בחמץ והרי זה כאוכל בהמה טהורה מפני שאי אפשר לו בטמאה, אבל ישיבת סוכה אינו אלא לקיים המצווה שהרי אי אפשר לו בלא ישיבה ושינה וחיובם בסוכה והלכך מברך עליה כל שבעה. וכשתדקדק בדבר יפה הכול עניין אחד.

(הרב מנחם המאירי, בית הבחירה, סוכה, כז, ע"א)

על ישיבה בסוכה מברכים בכל שבעת ימי החג, ואילו על אכילת מצה מברכים רק בלילה הראשון.

על פי המאירי, הסבר שתי סיבות להבדל זה. (8 נקודות)

ב. עיין בדברי הרב יוסף באב"ד ("מנחת חינוך") שלפניך, וענה על השאלה שאחריהם.

שני מינים יש במצוות עשה: אחד שהוא חיוב אקרקפתא דכל איש מישראל כמו תפילין ואתרוג ואכילת מצה. ומצווה כזו אם מקיים אותה, עושה רצון הבורא יתברך ויתעלה, כי כן ציווה לו המלך ברוך הוא. ואם מבטל המצווה ואינו מניח תפילין או שלא נטל לולב, ביטל המצווה ועשה נגד רצונו יתברך, וענוש ייענש. ויש מצוות שאין חיוב לעשותם, כגון ציצית, דהתורה לא חייבה אותו ללבוש בגד של ארבע כנפות, ואם רוצה, הולך בלא בגד של ארבע כנפות ואינו נגד רצון הבורא ברוך הוא, אך אם מביא עצמו לידי חיוב, שבכוונה לובש ארבע כנפות לקיים מצוות ציצית, זה דרך הטוב וישר. הכלל, אם מקיים מצווה זו, עושה רצון הבורא ברוך הוא, אבל אם אינו מקיים מצווה, אינו עובר על רצונו, רק דאינו מקיים המצווה.

(הרב יוסף באב"ד, מנחת חינוך, מצווה שכה, סעיף י)

על פי ה"מנחת חינוך", ציין שני סוגים של מצוות עשה, והדגם אחד מהם באמצעות מצוות תפילין ואחד מהם באמצעות מצוות ציצית. (4 נקודות)

(שים לב: סעיף ג של השאלה בעמוד הבא.)

ג. עיין בהמשך דברי ה"מנחת חינוך", וענה על השאלות שאחריהם.

וכן מצווה זו, דהיינו סוכה, יש בה שני חלקי המצווה: [א] בליל ראשון של סוכות, מצוות עשה לאכול כזית בסוכה, ומחויב לחזור אחר סוכה, ואם אינו רוצה לאכול אינו מועיל, כי הוא מחויב לאכול כמו מצה ותפילין, ואם לא קיים המצוות עשה בלילה הראשון, עושה נגד רצונו יתברך שמו. [ב] ובשאר הלילות והימים, אם אינו רוצה, אינו אוכל ואינו יושב בסוכה, ואין שום חיוב עליו, כמו ציצית. אך אם אוכל - מצוות עשה לאכול בסוכה ומקיים רצונו ברוך הוא, אבל אם אינו אוכל אין חיוב.

וגם בשני מצוות הללו הוא בציור גם כן שמבטל המצווה ועושה נגד רצונו כמו שאינו מניח תפילין, כגון אם לובש בגד של ארבע כנפות ואינו מטיל ציצית אז עובר על המצווה, וכן אם אוכל אכילת קבע חוץ לסוכה עובר על המצווה.

(הרב יוסף באב"ד, מנחת חינוך, מצווה שכה, סעיף י)

(1) על פי ה"מנחת חינוך", במצוות סוכה באים לידי ביטוי שני הסוגים של מצוות עשה.

הסבר כיצד כל אחד מן הסוגים בא לידי ביטוי במצוות סוכה.

(2) על פי ה"מנחת חינוך", באיזה מצב אדם שהולך בלי ציצית "מבטל המצווה ועושה נגד רצונו [של ה']?"

(8 נקודות)

2. אתרוג של עורלה ואתרוג של תרומה טהורה

א. אתרוג של עורלה פסול – יש מחלוקת אמוראים מהו הטעם לדין זה.

(1) על פי רש"י, הסבר את שתי הדעות במחלוקת זו.

(2) על פי הגמרא, כתוב באיזה מקרה יש נפקא מינה בין שתי הדעות, והסבר את הנפקא מינה.

(10 נקודות)

ב. (1) אין ליטול אתרוג של תרומה טהורה – יש מחלוקת אמוראים מהו הטעם לדין זה.

על פי רש"י, הסבר את שתי הדעות במחלוקת זו. בתשובתך הסבר את הביטוי "מכשירה לקבל טומאה".

(2) על פי הגמרא, כתוב באיזה מקרה יש נפקא מינה בין שתי הדעות, והסבר את הנפקא מינה.

(10 נקודות)

3. דמי פירות שביעית ולולב בשביעית

א. (1) הסבר מדוע אין מוסרים דמי פירות שביעית לעם הארץ, וכתוב מה צריך לעשות אדם שמסר דמי פירות אלה לעם הארץ.

(2) מדוע בכל זאת מותר למסור לעם הארץ "מזון שלוש סעודות"?

(8 נקודות)

ב. (1) "אי הכי לולב נמי לולב בר שישית הנכנס לשביעית הוא".

בציטוט שלפניך יש קושיה ותירוץ.

הסבר את הקושיה ואת התירוץ. בתשובתך הסבר מניין לגמרא שמדובר דווקא בלולב כזה.

(2) עיין בגמרא וברש"י, והסבר מדוע לולב יכול להיות קדוש בקדושת שביעית על פי מסקנת הגמרא.

(12 נקודות)

4. חילול פירות שביעית

א. "אמר רבי אלעזר אין שביעית מתחללת אלא דרך מקח ורבי יוחנן אמר בין דרך מקח בין דרך חילול".

(1) הסבר מהו חילול "דרך מקח" ומהו חילול "דרך חילול".

(2) הסבר את הטעם לדין של רבי אלעזר ואת הטעם לדין של רבי יוחנן.

(8 נקודות)

ב. (1) "בוא וראה כמה קשה אבקה של שביעית" – הסבר מהו אבק שביעית, וכתוב דוגמה לאבק שביעית.

(2) מהו ההבדל בין הדין של חילול קודש ובין הדין של חילול פירות שביעית?

(6 נקודות)

ג. "אמר רב אשי מחלוקת בפרי ראשון, אבל בפרי שני דברי הכול בין דרך מקח בין דרך חילול".

הסבר את דברי רב אשי. בתשובתך הסבר מהו "פרי ראשון" ומהו "פרי שני". (6 נקודות)

5. החליל דוחה את השבת; קהילת אלכסנדריה

א. "תנו רבנן החליל דוחה את השבת דברי רבי יוסי בר יהודה וחכמים אומרים אף יום טוב אינו דוחה".

(1) מהו החליל שעליו מדובר בברייתא זו? הסבר שתי דעות של אמוראים.

(2) על פי כל אחת מן הדעות שהסברת, כתוב מהו הדין של החליל שעליו לא מדובר בברייתא, והסבר מדוע.

(8 נקודות)

ב. "זהו חליל של בית השואבה שאינו דוחה לא את השבת ולא את יום טוב".

משנה זו סותרת את אחת משתי דעות האמוראים.

כתוב איזו דעה משנה זו סותרת, והסבר את הסתירה. (6 נקודות)

ג. (1) מה הייתה התועלת בסדר הישיבה בבית הכנסת הגדול באלכסנדריה?

(2) מדוע נגזרה גזרת כליה על קהילת אלכסנדריה, וכיצד הבין אלכסנדר מוקדון שהוא נועד לבצע גזרה זו?

(6 נקודות)

6. וספדה הארץ

א. (1) "וספדה הארץ משפחות משפחות לבד" (זכריה, י"ב, י"ב).

מהו האירוע שעליו נאמר ההספד המתואר בפסוק? כתוב שתי דעות.

(2) בנוגע לכל אחת מן הדעות שכתבת, הסבר מהו הטעם להספד.

(5 נקודות)

ב. עיין בדברי הרב אברהם יצחק הכהן קוק שלפניך, וענה על השאלות שאחריהם.

... על כן עומד בכל משך זמן הגלות המצב הכללי של האומה בדרך ניגודי של אלה שני הכוחות, שלפעמים מתגלה נטייה לחוזק הלאומי החומרי ויתר הצרכים האנושיים הכוללים, שנובע בעיקרו מיסוד הנטייה המיוחדת ליוסף ואפרים, ולפעמים מתנערת הנטייה הרוחנית לקיומה של תורה והפרחת הצד הרוחני המיוחד לישראל, להרים קרן ביראת ה', באהבתו ובאהבתה של תורה ודרכיה... וכשהם משמשים בערבוביה מצרת הגלות ומקוצר הדעות ופיזור הכוחות, הם חבלי משיח, הכוללים חבלי שני משיחים, "אשר חרפו אויבך ה' אשר חרפו עקבות משיחך" (תהלים, פ"ט, נ"ב), שתי העקבות של תרין משיחין. והנה פעולת משיח בן יוסף, שתהיה ההכשרה הכוללת, אף על פי שוודאי תהיה עם זה ממוולאת בדעת ויראת ה' שנמצאת הרבה גם כן, לתכלית הכשרת כלל האנושיות, מכל מקום כיוון שהיסוד העיקרי המרובה באיכותו, שהוא התייחדות הצורה הפרטית הישראלית בהתגברה, אינו בולט בו כל כך, אי אפשר לו להתקיים, על כן עתיד משיח בן יוסף להיות נהרג.

... על כן יהיה המספד גדול מב' הצדדים, שיכירו שיש טעות ביסוד הנטיות שהן בנויות להיות מתאחדים, וכל כך גרמו קלקולים בנטותם לפירוד, לחבל איש מעשה רעהו.

(הרב אברהם יצחק הכהן קוק, "המספד בירושלים", מאמרי הראי"ה, עמ' 96-97)

(1) על פי הראי"ה קוק, כתוב מה הם שני הכוחות שבעם ישראל, וציין שני גורמים לפירוד בין כוחות אלה.

(2) מדוע עתיד משיח בן יוסף להיהרג, ומדוע ההספד עליו יהיה גדול כל כך?

(8 נקודות)

(שים לב: סעיף ג של השאלה בעמוד הבא.)

ג. עיין בדברי הרב חנוך זונדל ("ענף יוסף") שלפניך, וענה על השאלות שאחריהם. להתבונן עניין התגברות ועניין התחדשות מה עניינם. אבל בסוגי החטאים בעונותינו הרבים יש בו שני סוגים: אחד - מה שאין בו מטבע התאוה ואין תשוקת הגוף בו כמו לשון הרע ושיחה בטלה ושעטנז, כי מה עריבות ומה חימוד יש לגוף? ועל זה החלק כשהיצר רוצה להכשיל האדם, צריך בהתגברות גדולה לגבור עליו להסיתו. כי אחר שאין הנאה לגוף, היש שטות גדול כזה לעבור פי ה' במה שאין לו הנאה?! אבל יש סוג שני - מה שיש בו הנאה ותאוה כעניין מאכלים האסורים, ובעילות האסורות וכדומה, ותשוקת הגוף בהם, וגזל וריבית. ולזה החלק אין היצר צריך להתגברות, כי בקל יכריע את האדם מה שהוא ערב לו. רק זאת הוא מטבע האדם, הדבר שמורגל בו תמיד יקוץ בעיניו. ואם ישמע אדם קול שיר ערב תמיד, הלוא לבסוף ימאס בזה. על זה עושה היצר תחבולה להתחדש עליו בכל יום ומטעים לו טעם חדש כאילו לא טעם כלל מימיו ודבר חדש בעיניו, ואז בטבע מתאוה וייערב לו מפני התחדשותו. ועל סוג הראשון שאין בו עריבות לגוף אומר: "יצרו של אדם מתגבר עליו", ועל סוג השני אומר: "יצרו של אדם מתחדש עליו".

(הרב חנוך זונדל, ענף יוסף, עין יעקב, סוכה, נב, ע"א)

(1) I. על פי הרב חנוך זונדל, כתוב מהו סוג החטאים שעליו נאמר הביטוי "יצרו של אדם מתגבר עליו"

ומהו סוג החטאים שעליו נאמר הביטוי "יצרו של אדם מתחדש עליו".

II. ציין דוגמה לכל אחד מסוגי החטאים שכתבת.

(2) בנוגע לכל אחד מסוגי החטאים, הסבר את הקשר בין סוג החטא לביטוי שנאמר עליו.

(7 נקודות)

בהצלחה!

נספח — חוברת דפים ממסכת סוכה

הנחיות לנבחן

בחוברת שלפניך דפי גמרא מתוך תוכנית הלימודים.
בדפים אלה מובאות הסוגיות שבהן עוסקות השאלות במבחן.

מפתח הדפים בחוברת:

עמודים 5-3 — דף לה, ע"א — דף לו, ע"א

עמודים 11-7 — דף לט, ע"א — דף מא, ע"א

עמודים 18-13 — דף נ, ע"א — דף נב, ע"ב

לולב הגזול פרק שלישי סוכה

לה

עין משפט נר מצוה

א ומי פ"ו מהל' לולב
הל' ז טושיע' אר"ח סי'
מחל' סעי' טו:
גה ב מ"י פ"ח מהלכות
לולב הל' ג:
גו ג מ"י פ"ו מהלכות
מנה הל' ח:
גז ד מ"י פ"ו מהלכות
בימוס הל' ד:

תורה אור השלם

1. ולקחתם לכם ביום
הראשון פ"ר ע"ז ד"ר
פ"ח תמרים וענף ע"ז
ע"ז וענף ע"ז
ושמחתם לפני'
אלהיכם שבועת ימים:
ויקרא כג כ
2. ובי תבאו אל הארץ
ונשעיתם כל עץ מאכל
וערלתם וקלחו את
פריו שלש שבועות יהיה
לכם ערלה לא יאכל:
ויקרא טז כג
3. ארץ אשר לא
במשכנת האכל בה ללחם
לא תחטר כל בה ארץ
אשר אביה ברך
ומקרייה תחובת חושט:
דברים ח ט
4. ראשית ערשבתם
חלה תרימו תרומה
בתרומת גרן בן תרומה
אתה:
במדבר טו כ
5. לא תאכל ע"ז חמץ
שבועת ימים תאכל ע"ז
במזות ע"ז ע"ז
בחוץ לקח מארץ
מצרים למען תזכר את
יום צאתך מארץ מצרים
כל ימי חייך:
דברים טו ג

רבינו חננאל (המשך)

אבא ור' אסי, חד אמר לפי
שאין בה היתר אכילה,
ולא חיישין לדין ממונא,
וחד אמר בעינן נמי שיהא
בה דין ממונא, כדכתיב,
איכא בינייהו אחרוני של
מעשר שני בירושלים,
ואליבא דר' מאיר דאמר
במסכת קדושין מעשר שני
מקום גבוה הוא, למאן
דאמר בערלה פסול לפי
שאין לו בה היתר אכילה,
באחרוני של מעשר שני
בירושלים כשר, שהרי יש
לו בה היתר אכילה, למאן
דאמר אסור הערלה לפי
שאין בו דין ממונא [אתרוג]
שאין בו דין ממונא, פסול,
הסתים ודא דאמר
לפי שאין בו דין ממונא,
דאמר ר' אסי אתרוג של
מעשר שני לדברי ר' מאיר
אין אדם יוצא ידי חובתו
ביום טוב, לדברי חכמים
אדם יוצא בו ביום טוב,
הסתים. גופא אמר ר'
אסי אתרוג של מעשר
שני לדברי ר' מאיר אין
אדם יוצא בו, לדברי
חכמים יוצא בו, וכן מצא
של מעשר שני בירושלים,
לדברי ר' מאיר אין אדם
יוצא בו, לדברי חכמים
אדם יוצא בו ידי חובתו
בפסח. וכן עישה ר'
משה, שני, לדברי ר'
מאיר פטור מן החלה,
לדברי חכמים חייבת.
ואתקא עליה, בשלמא
עושה כתיב ערשבותים,
ואתרוג נמי כתיב לכם,
משלכם, דבעינן ממונא,
ומעשר שני לדברי ר' מאיר
ממין גבוה הוא, אלא מצא
מי כתיב מצתכם, ושניין
יליף להם

ללמדך שהפלאין חייבין בערלה. דלא תימא מני ירק הוא מפני
שהוא עץ שפל כמו רותם שאינו גבוה כ"פ בקוטרם
וקשיא דלא כהני תלמי מלמא וכמה ענפים שלים הם שיש להם מותר
אילו אלא היינו טעמא משום דאמרין פ' בתרא דיומא (דף פא:

והס) כס פלפלי צימא דכיפורי פטור
ופריך מהך דפלפלין חייבין בערלה
ומשני הא דנתיביתא הא ציביתא
וס"ד כיון דסופו ליכא אפילו רטיביתא
פטורין וא"ת ומלך דקרא צפולין
אימא אתרוג ואימא תלתן דאתרוג
טעם ע"ז ופריו שזה כדלמך הכא
וכן תלתן כדלמך ציביתא פ' קמא
דביא (דף ק"ג.) ו"ל אתרוג אין זה
חידוש א"ס הוא חייב בערלה ונתן
מין ירק הוא מדחשיב כלאים בנכס
דמתן במס' ערלה (פ"ג מ"ו) ומייתי
לה בריש ביא (דף ג.) ובציביתא הערל
(ביבמות דף פא.) והס' מי שהיו לו חבלי
תלתן של כלאי הכרם:

פ"ב * שאין בו היתר אכילה.
ורחמנא אמר לנכס הראוי
לכס בכל דרכי הנאתו ואף על גב
דגבי תרומה טמאה דרשינן פ' במה
מדליקין (שבת דף כה.) מדכתיב לך
שלק מהא להסיקה תחת כנשילך כיון
דנעמאת ואסרה הכתוב שייך לדבש
לך ידידי לגבי שאר הנאות כמו לכס
דלולב דלא שייך ביה אכילה וא"ת
גבי לולב של אסרה ושל עיר הנדחת
(לעיל לה.) למה לן טעמא דמיכתת
שעוריה מסיפוק ליה משום דציביתא
דין ממונא דלפניו מאל דלא חייש הכא
גבי אתרוג לדין ממונא היינו משום
דעיקרו לאכילה אכל לולב דלית ביה
אכילה כתיב לכס ידידי לענין דין
ממונא וי"ל דנקט דמיכתת שעוריה
כדי לפסול צי"ע שני וא"ת אתרוג של
ערלה מסיפוק ליה דמיכתת שעוריה
דמזותו צטרפה דקחשיב ליה בתמורה
פרק בתרא (דף לג.) צהדי דשרפין
ואמרין הסם הנשרפין לא יקברו
ואפשר דלפילו מדאורייתא הו"ל ערלה
צטרפה דילפינן לא מכללא הכרם
דכתיב זה פן תקדש ודרשינן (מולין)
דף קטו.) פן תוקד אש ומהאי טעמא
נמי פסול אתרוג של תרומה טמאה
דמזותה צטרפה ולמה לן ערלה
דהיתר אכילה וי"ל דודאי לא היה
כריך אלא נחלקו בהך טעמי לענין
ערלה משום דנפקא מינה לענין
מעשר שני דמסקינן איכא ציביתא
מעשר שני ואליבא דרבי מאיר
(ומאן דמכשיר היינו אליבא דרבנן)
והוא מני למימר נמי מעשר שני
גגולין ואליבא דכולי עלמא
דממוכס צדוק חלק (פסחא דין דף
ק"ב:) שהוא ממון גבוה *:

אתיא * דאם. תימא צפרק
כל עשה (פסחים דף לה:)
דאין יואלץ ידי מנא צבול מדכתיב
לא תאכל עליו חמץ צבעת ימים
תאכל עליו מזות ילא מי שסיקורו
עליה משום דלא תאכל טבל מסיפוק
ליה משום דבעינן מנא משלכס
וטבל לא חשיב לכס דמנוכס הכא
גבי אתרוג דעד כאן לא פליגי
בית שמאי וביית הלל אלא דמנאי
משום דאין צבי מפקד ליה לנכסיה
והוי עני וחזי ליה אכל טבול ודאי
והיה

גמ' פרי עץ. שהעץ כפרי בטעם שזה
וכתיב בכוסיה לא יאכל איני יודע דבעץ
בערלה. דלא תימא מין ירק הוא מפני
שאינו גבוה מן הארץ: לא תחסר כל זה.
ולמדך האי עץ מאכל

גמ' ת"ר יפרי עץ הדר עץ שמעם עצו ופריו
שוה הוי אומר זה אתרוג ואימא פלפלין
כדתניא (ה) היה רבי מאיר אומר ממשמע
שנאמר ונעמיתם כל עץ איני יודע שהוא
עץ מאכל מה ת"ל עץ מאכל עץ שמעם עצו
ופריו שוה הוי אומר זה פלפלין ללמדך
שהפלפלין חייבין בערלה ואין א"י חסרה
כלום שנאמר לא תחסר כל בה התם משום
דלא אפשר היכי נעביד נקוט חדא לא
מינכרא לקיחתה נקוט תרי או תלחא
(א) (אחר) * אמר רחמנא ולא שנים ושלושה
היא דרבי אלא כמשמעותא פליגי מר
דרבי ליה לשון דיר ומר דרבי ליה
לשון דירה: לפי שאין כל היסר
אכילה. ורחמנא אמר לנכס הראוי
לכס בכל דרכי הנאתו: לפי שאין
זה דין ממונא. שאינו שוה פטורה
דאיסורי הנאה הוא הלכך לאו שלכס
הוא: קא פוקא דעיסה מאן דעבי
היסר אכילה. אי הוי ביה היתר
אכילה כגון מעשר שני בירושלים לא
צבי דין ממונא דלע"פ שאין ממונא
לרבי מאיר דאמר בקדושין (דף נב:)
מעשר שני ממון גבוה הוא ואינו
נכסי הדיוט קדש בו אשכ כשר ללכת
בו: ומאן דעבי דין ממונא לא צבי
היסר אכילה. ומכשיר אתרוג של
טבל שאסור באכילה ומותר בהנאה:
אלא למ"ד לפי שאין זה דין ממונא.
אכל היסר אכילה לא צבינן ומשום
דין ממונא קרינא ביה לכס: הרי
מסיקה לזו תחסר פטור. כדלמך
(שבת דף כה:) תמן לו ולא לאורו
מכלל דנת אורו הוא: אלא צהדי
אכילה דר"ע צבינן. ואפילו יש
זה דין ממונא לא מתכשירין בלא היסר
אכילה לכיון דלא חוץ לכל דרכי הנאה
לאו לכס הוא: דין ממונא לא צבינן.
אס מותרת באכילה כגון מעשר שני
בירושלים ואליבא דרבי מאיר כשר
ומתנין דקתיב ע"ז מעשר שני
בירושלים כשר אפילו כ"י מאיר דאמר
מעשר שני ממון גבוה הוא מתקומא:
דין ממונא נמי צבינן. ומעשר שני לר'
מאיר פסול וממני דקתיב כשר רבנן
היא דלמרי ממון הדיוט הוא ומקדשין
בו את האשף: פסחא דר' אסי הוא
דאמר לפי שאין זה דין ממונא. וא"ר
איכא היסר אכילה דין ממונא נמי צבינן
ושל מעשר לר' מאיר פסול: אין יואלץ
זה ידי חובתו צפתא. ידי חובת אכילה
מנא לילה הראשון ולקמן פריך מי
כתיב מלחמכם: פטורה מן החלה.
דכתיב ערשבותים והאי דגבוה היא
ואע"ג דאיכא היסר אכילה כיון דלית
זה דין שאר ממון לאו ידידיה הוא:

גמ' ת"ר יפרי עץ הדר עץ שמעם עצו ופריו
שוה הוי אומר זה אתרוג ואימא פלפלין
כדתניא (ה) היה רבי מאיר אומר ממשמע
שנאמר ונעמיתם כל עץ איני יודע שהוא
עץ מאכל מה ת"ל עץ מאכל עץ שמעם עצו
ופריו שוה הוי אומר זה פלפלין ללמדך
שהפלפלין חייבין בערלה ואין א"י חסרה
כלום שנאמר לא תחסר כל בה התם משום
דלא אפשר היכי נעביד נקוט חדא לא
מינכרא לקיחתה נקוט תרי או תלחא
(א) (אחר) * אמר רחמנא ולא שנים ושלושה
היא דרבי אלא כמשמעותא פליגי מר
דרבי ליה לשון דיר ומר דרבי ליה
לשון דירה: לפי שאין כל היסר
אכילה. ורחמנא אמר לנכס הראוי
לכס בכל דרכי הנאתו: לפי שאין
זה דין ממונא. שאינו שוה פטורה
דאיסורי הנאה הוא הלכך לאו שלכס
הוא: קא פוקא דעיסה מאן דעבי
היסר אכילה. אי הוי ביה היתר
אכילה כגון מעשר שני בירושלים לא
צבי דין ממונא דלע"פ שאין ממונא
לרבי מאיר דאמר בקדושין (דף נב:)
מעשר שני ממון גבוה הוא ואינו
נכסי הדיוט קדש בו אשכ כשר ללכת
בו: ומאן דעבי דין ממונא לא צבי
היסר אכילה. ומכשיר אתרוג של
טבל שאסור באכילה ומותר בהנאה:
אלא למ"ד לפי שאין זה דין ממונא.
אכל היסר אכילה לא צבינן ומשום
דין ממונא קרינא ביה לכס: הרי
מסיקה לזו תחסר פטור. כדלמך
(שבת דף כה:) תמן לו ולא לאורו
מכלל דנת אורו הוא: אלא צהדי
אכילה דר"ע צבינן. ואפילו יש
זה דין ממונא לא מתכשירין בלא היסר
אכילה לכיון דלא חוץ לכל דרכי הנאה
לאו לכס הוא: דין ממונא לא צבינן.
אס מותרת באכילה כגון מעשר שני
בירושלים ואליבא דרבי מאיר כשר
ומתנין דקתיב ע"ז מעשר שני
בירושלים כשר אפילו כ"י מאיר דאמר
מעשר שני ממון גבוה הוא מתקומא:
דין ממונא נמי צבינן. ומעשר שני לר'
מאיר פסול וממני דקתיב כשר רבנן
היא דלמרי ממון הדיוט הוא ומקדשין
בו את האשף: פסחא דר' אסי הוא
דאמר לפי שאין זה דין ממונא. וא"ר
איכא היסר אכילה דין ממונא נמי צבינן
ושל מעשר לר' מאיר פסול: אין יואלץ
זה ידי חובתו צפתא. ידי חובת אכילה
מנא לילה הראשון ולקמן פריך מי
כתיב מלחמכם: פטורה מן החלה.
דכתיב ערשבותים והאי דגבוה היא
ואע"ג דאיכא היסר אכילה כיון דלית
זה דין שאר ממון לאו ידידיה הוא:

שני לדברי ר' מאיר פטורה מן החלה
לא רב פפא בשלמא עיסה כתיב
משלכם אלא מצה מי כתיב מצתכם
אמר רבה ר' שמואל ואיתימא רב
יימר בר שלמיא אתיא לחם
כולהו מודו וי"ל דלא דמי דהא דאין יכול ללכת באתרוג של טבל דהוי כמו אתרוג דשופרין שיש

מסורת הש"ס

א) ברכות לו: ע"ש וימא
פ"א ע"ש, (ג) ז"ל ע"ז
אחד כלומר אס כח
להלך שיש ושלשה כי
היכי דתמכר לקימה פרי
אחד אמר רחמנא. ה"ל
בפ"ר י"ד ע"ש, (א) ז"ל
לעיל
ב) ז"ל הדור כן
אימא בענין עץ הדר ד',
ה) ובענין אימא הדור,
ו) ע"ש מסופות לעיל
ג) ד"ה משום, (א) ז"ל
ה) ובענין פ"ו מהל'
בימוס דין ד' לא נכר
בר א"ן וכתב דהלכתא כר'
חילא דהוא רבו דרבי' של
בר א"ן, (א) ז"ל פסוק,
(א) פסחים לה, (א) ז"ל,
(א) ז"ל ל"ז, (א) ז"ל
ב) ובענין, (א) ז"ל
(א) ז"ל מ"ו ומהש"א
גורם ומאן דפסלי היט
מדברין, (א) ז"ל
קדושין ג: מ"ה א"י
וע"ז מוספות בברכות ט:
ד"ה ומאן,

גליון הש"ס

גמ' שכן בלשון יווני. ע"ש
זה שנת דף קט ע"ז וס"ד:
תוב' ד"ה לפי שאין בו.
ע"ש מולין דף קטו ע"ז
מס' ד"ה כלאי הכרם:

מוסר רש"י

שהפלפלין חייבין
בערלה. מין אילן הוא
(וימא פ"א.) ע"ז שבאין
קטנים עדיין גדולים
קיימים. מה שאין כן
בארץ אילנות, דלע"פ
דכשר אילנות יש נמי בן
תמימין ובעלי מומין, אין
בן גדולים ככאן קטנים
(סודור רש"י פ"ר ראש.) שדר
באילנו משנה לשנה.
מכאן שמעין דלמחר
אמר קהל, שאין פרי אחר
קטן (וע"ז ד"ה).
שגדל על כל מים. כל
מים יריך, בין לשאובין
בין לגשמים, כשאין לו
מי גשמים יריך להסקותו
מים שאובין (סודור רש"י)
פ"ר ראש.) מצא של
מעשר שני לדברי ר'
מאיר אין אדם יוצא
בה ידי חובתו ביו"ט.
ואפילו לא דרש ע"ז לשון
אילנות (לא זה ששט
נאכל באילנות אלא בשמחה)
בענין מצא של, ולקמן
פרק מ' כתיב מלחמכם
פסחא דר' אסי הוא
דאמר לפי שאין זה דין ממונא. וא"ר
איכא היסר אכילה דין ממונא נמי צבינן
ושל מעשר לר' מאיר פסול: אין יואלץ
זה ידי חובתו צפתא. ידי חובת אכילה
מנא לילה הראשון ולקמן פריך מי
כתיב מלחמכם: פטורה מן החלה.
דכתיב ערשבותים והאי דגבוה היא
ואע"ג דאיכא היסר אכילה כיון דלית
זה דין שאר ממון לאו ידידיה הוא:

רבינו חננאל

ת"ר פרי עץ הדר, עץ
שטעם עצו ופריו שוה,
הוי אומר זה אתרוג.
ואימא פלפלין [כדתניא]
היה ר"מ אומר ממשמע
שנאמר ונעמיתם כל עץ,
איני יודע שהוא עץ מאכל,
מה ת"ל עץ מאכל, עץ
שטעם עצו ופריו שוה,
הוי אומר זה פלפלין,
ללמד שהפלפלין חייבין
בערלה. ואסיקנא הדי
באילנו משנה לשנה, הדי
אומר זה אתרוג. הדי
אשרה ושל עיר הנדחת
פסול. משום דהוא ליה
מצה הבאה בעבירה. של
ערלה פסול. מאי טעמא,
(ד) פליגי בה ר' חייא בר

מסורת הש"ס

לולב הגזול פרק שלישי סוכה

לו.

עין משפט נר מצוה

כר א מ"י פ"ח מהלכות
לולב הלכה ז טו"ע
א"ח סי' תמ"ח ט"ז
כה ב מ"י שם טו"ע
שם ט"ז
כו ג ד מ"י פ"ז מהל'
שמיטה הלכה ט סג
עין שם טו"ע י"ד סי' לו
ט"ז
כז ה (מ"י) פ"ח מהלכות
לולב הלכה ח סג
עין שם טו"ע א"ח סימן
תמ"ח ט"ז
כח ו מ"י שם טו"ע שם
ט"ז
כט ז מ"י שם טו"ע שם
ט"ז
ח (טו"ע שם שם ט"ז)
ע ט מ"י שם טו"ע שם
ט"ז

לעזי רש"י

פלוט"א. כור.
פורמ"א. צורה. תבנית.
אינפל"א. (אינפל"ר).
להתנחל.
קונטרסא"ט.
(קונטרסא"ט) בעל-גוף
משתנה. בעל תכונות
חריגות.

רבינו חננאל

ניקב וחסר כל שהו פסול.
חני עולא ר' חנינא
ניקב נקב מפולש במשהו,
ושאנו מפולש בכאיסר.
בעי רבא גולדו בו באתררג
סימני טריפה, כגון שנשפך
בקיטון (מהו). ואמרין
ת"ש אתררג תפוח סרוח
פסול, מאי לאו תפוח
מבחזק וסרוח מבפנים,
וקתני פסול. ודחינן לא
אירי ואירי מבחוץ, ולא
קשיא הא דאיתפח ואחר
כך סרוח, והא דסרוח ואחר
כך איתפח. ולא איפשטא.
אתררג כושי פסול. אוקמה
אבי דומה לאדם כושי
פסול, אבל אתררג כושי
כשר. ורבא אוקמה בארץ
ישראל שנו שאתררג כושי
פסול, שאתררגיהן (אינם
שחורים, אבל בבבל
שאתררגיהן שחורים) כושי
כשר. [אתררג] הבוסר
כדכתיב אבות אכלו
בוסר. ר' עקיבא פוסל,
וחכמים מכשירין. והלכתא
כחכמים. ור' שמעון דפטר
את האתרוגין בקוטנן מן
המעשר, בשבת ר' עקיבא
אמר.

מסורת הש"ס

(א) חולין מז: (ב) גרסות ה:
ו"ט, א (ג) ז"ל דתנן;
(ד) משפחות פ"א מ"ד;
(ה) ז"ל כדורין, (ו) כס"א;
משפחות, (ז) ערך פטוס;
(ח) גמ' איתא נוקא
דלעמלא ופירש רש"י ז"ל
בוכא וכן הוא בערוך,
(ט) ז"ל ר' יצחק בן אלעזר.

תורה אור השלם

1. עשר תעשר את כל
תרומת ארץך ויצא
השדה שנה שנה:
דברים יד כב

הגהות הב"ח

(א) גמ' מני עולא בר חנינא
ניקב פ"ל וכן גרס"י:

מוסף רש"י

ריאה שנשפכה בקיטון.
כשר הריאה נימוח בתוך
קומטים שלה ועשך
מלאכה לטופה ומסופה
לראש בתוך הקיטום
(חורין מז:). והוא
דקיימא סימפונהא.
שלא נימוקו היקנקות
(שם). אתררג תפוח וגר'
פסול. טעמא דכולהו דער
אמר רמנא וליכא (סדור
רש"י סי' רצח).

זכולה. כשר: **צמקאסא.** פסול דמנומר הוא: **פני עולא** כר חנינא.
אניקב ולא חסר קאי דמכשר תנא דמתני' ואתא האי תנא למימר
דלם מפולש הוא מלידו לזידו פסול צנקב כל שהוא אפילו של מחט
ונקב שאינו מפולש צמקאסר אס רחב כאיסר פסול ואע"פ שלא חסר
כלום כגון שחצב צו יתד עצה ומתני'

בפחות מכאיסר ובשאינו מפולש:

סימני טרפה. שהזהמה נטרפה בה

ולקמייה מפרש ליה: **נקלף.** סימני

טרפה הוא דהיינו הגלודה: **נסדק.**

דהיינו גרגרת שנסדק כולה שלא

נשמיר בה חוליא למעלה וחוליא

למטה: **ניקב.** כגון ניקב קרוס של

מוח: **ריאה שנשפכה** קיטון. הנשר

בשנתן הקרוס נימוח ונעשה כמים:

הא לא קיימי סימפונהא טרפה.

אלמא מסימני טרפה הוא: **הא**

מאי. אס נימוח וקיימי סימפונהא

דהיינו חדרי הזרע שהגרעינין

בזכוס: **סרוחי מסרחת.** נרקבת:

ספוח סרוח. מפרש לקמן: **כנוש.**

בחוץ או במדל: **שוק.** מזול

ביותר באור דרומין: (בדור). העשוי

כמין כדור עגול. כדור פלוט"א:

הפיוס. שנים צדוקין יחד: **הצופר.**

קטן כפול הלגן: **גידול צדפוס.**

שעושה לו דפוס כשהוא קטן ונתנו

בזכוס במחזור וגדל כמדת הדפוס.

דפוס פורמ"א בלע"ז. כל דבר העשוי

לעשות למדמו דברים אחרים על גבי

כמו מנעולין או בתוכו כעין שהיו

עשין קדרות ללחם הפנים שיכניסו

העיסה לתוך הקדרה והלחם נעשה

בזרעה כגון אלו קרי דפוס: **כמין**

צריס אחרים. שאינו דומה לאתרוג

כלל: **מאי לאו ספוח מבחוץ.**

שנפחתו ונרקב מבחוץ: **סרוח מצפנים.**

וקליפתו קיימת כמין ריאה שנשפכה

בקיתון: **לא ספח אע"ג** דלא סרוח

סרוח אע"ג דלא ספח. תפח אינפל"ה

בלע"ז כגון שפלו גמנים בתלוש

ותפח. סרוח נרקב. ל"א תפח נרקב

סרוח ריחו רע מחמת תולעים

שאכלוהו: **דומה לנוש.** שגדל כאן

הא בכולה הא במקצתה: נסדק ניקב: **תני**

עולא בר (א) חנינא ניקב נקב מפולש במשהו

ושאינו מפולש בכאיסר בעי רבא גולדו

באתררג סימני טרפה מהו מאי קמיבעיא ליה

אי נקלף תנינא אי נסדק תנינא אי ניקב תנינא

כי קא מיבעיא ליה כדעולא אמר רבי יוחנן

(ב) ריאה שנשפכה בקיתון כשרה ואמר רבא

יהוא דקיימא סימפונהא הא לא קיימי

סימפונהא טרפה הכא מאי דלמא התם הוא

דלא שליט בה אוירא הדר בריא אבל הכא

דשליט בה אוירא סרוחי מסרחת או דלמא

לא שגא ת"ש יאתררג תפוח סרוח כבוש

שלוך יבושי לבן ומנומר פסול אתררג ככדור

פסול ויש אומרים אף התיום אתררג הבוסר

ר"ע פוסל וחכמים מכשירין גדלו בדפוס

ועשאו כמין בריה אחרת פסול קתני מיהת

תפוח סרוח מאי לאו תפוח מבחוץ וסרוח

מבפנים לא אידי ואידי מבחוץ ולא קשיא

הא דתפח אע"ג דלא סרוח הא דסרוח אע"ג

דלא תפח אמר מר אתררג כושי פסול והתניא

כושי כשר דומה לכושי פסול אמר אביי כי

תנן גמ' מתני' דומה לכושי תנן רבא אמר לא

קשיא (ג) הא לן והא להו אתררג הבוסר ר"ע

פוסל וחכמים מכשירין אמר רבה ר' עקיבא

ור"ש אמרו דבר אחד ר"ע הא דאמרן ר"ש

מאי היא (ד) (דתניא) ר"ש פוטר (א) את האתרוגים

בקוטנן א"ל אביי דלמא לא היא עד כאן לא

קאמר ר"ע הכא דבעינן הדר וליכא אבל התם

כרבנן סבירא ליה אי נמי עד כאן לא קאמר

ר"ש התם אלא דכתיב יעשר תעשר את

כל תבואת ורעך כדרך שבני אדם מוציאין

לזריעה אבל הכא כרבנן סבירא ליה

ותו

לנומא שבאתררג כשר פטממו שנתלש העוקץ מתוך האתרוג וחסרו
לפיכך פסול והיינו דתני ר' יצחק בן אלעזר נטלה בזכנתו מה שנכנס
בתוך האתרוג כזכוכה הנכנס ומה צמקאסא וקשה בקונטרס על
זה שלא מצינו בכל מקום פטמא עוקץ ור"ת מפרש שמתניו עוקץ
ופטמא צמקאסא אחד צמקאסא פ' יולא

דופן (מדה דף מז. וסס) גבי סימני

בוגרת דתנן בן עזאי אומר משתשחיר

פטממו רבי יוסי אומר כדי שיהא

נותן ידו על העוקץ והוא שוקע

וזהו לחזור דעוקץ הוא חודו של

דד שהמיוק מכניס לתוך פיו ופטמא

הוא הנשר שחתם העוקץ שמשחיר

כציב וקלמ היה נראה מדמוזכר כאן

גבי איתא פטממו ועוקץ ומוטמו

וכן נמי התם גבי דלי אשה משמע

שגלשה צמקאסא אחד לזד ראשו של

אתררג דעוקץ פעמים שיולא מחודו

שצדאשו כמין עוקץ צולט וקשה כעץ

ולכן קרי ליה עוקץ ונטלה פטממו

דהיינו בזכנתו היינו שנתלש אותו

עוקץ ממקום חיבורו ונשאר כמין

גומא צדאש האתרוג וצפרק יולא

דופן (ג"ז שם) פירש בקונטרס מוטמו

ספק וכאן פירש בחוטמו אפילו

צמקאסא הנראה צעזוי גובהו משמע

ויווד לזד ראשו עיני פרה שושן

וצערוך (א) פירש צמקאסא נטלה

פטממו נראין הדברים שהוא דד

של חוטם כמין פטמא של דד דתנן

(עוקץ פ"ב מ"ג) פטמא של רימון

אכל [הא] דלמר רבי יצחק נטלה

בזכנתו הוא קנה העץ הנמון צמקאסא

כאותו דשחיתת חולין (דף מז:.) האי

(א) (בזכוכה) דלעמלא דשך מדוכתיה

טריפה מתוך פירושו משמע דפטממו

ובזכנתו תרי מיני נינהו זה צעוקץ

זה צדאשו ולא צ"ל ר' אליעזר בר

יצחק לפרש אלא להוסיף על המשנה

ובשם רבינו גרשום מאור הגולה פירש

צערוך כפירוש רבינו יצחק בר יהודה

הלוי: **הא בכולה הא במקצתה.**

פ"י בקונטרס צמקאסא פסול דמיחזי כמנומר ורבינו חננאל פ"י איפכא

זכולה פסול דלעריפות מדמי לה בשמעתינן וגבי טריפות אשכחן

בפרק אלו טריפות (חולין דף טז:.) הגלודה טריפה ואס נשמיר בה

כסלע כשרה דהדרא צריא וכן מוכח מדפריך אי נקלף תנינא כלומר

אס סימן טריפה דקא אמרין היינו נקלף דסימן טריפה הוא הגלודה

תנינא צמקאסא שהוא פסול צמקאסא משמע צמקאסא דעין טרפה

מיפסיל: **א' נסדק תנינא.** שהוא כעין טריפות בגרגרת שנסדקה

כולה שלא נשמיר בה חוליא למעלה וחוליא למטה תנינא צמקאסא

נסדק פסול וצבי האי גוינא שנסדק על פני כולה אי ניקב שגס

הוא סימן טריפה כמו ניקב קרוס של מוח והשתא הא דפריך עלה

תנינא לא הוי כעין אחריני אלא כלומר תנינא שהוא כשר גבי אתררג

דקתני מתני' ניקב ולא חסר כשר ומכל מקום אע"ג דלענין טריפות

אסור התם הוא משום דקרוס לחודיה קאי אכל הכא כוליה אתררג

חיבור הוא דמי לניקב הלכך ולא לבית הללו ויתכן דגבי אתררג נמי

אס ניקב עד חדרי הזרע שהגרעינין לתוכן פסול אע"ג שלא חסר

ולעיל דעני נקב מפולש היינו שלא כנגד אותן חדרים ואס ניקב עד

שם בכלל מפולש הוא דלמותן חדרים צמקאסא סימפונהא דריאה קיימי

דמוכח שמעתינן דעני ליה למיפסל נשפכה בקיתון משום דלא קיימי

סימפונהא ואי הוה מפרשי דמתניתין דקתני ניקב וחסר כל שהוא

פסול תרי מילי נינהו הוה ניחא טפי דהוי תנינא דומיא דאחריני

כלומר ניקב נקב מפולש או לבית הסימפונהא או חסר כל שהוא צלם מפולש אכל אי אפשר לומר כן דמשמע דחדא מלתא היא מדקתני

סיפא ניקב ולא חסר כשר:

אתררג בכדור פסול. כלומר עשוי כמין כדור של עור שמשחקות הבנות צו כדדרישין (בצמקאסא דתני) דצרי חכמים כדריבנות כדדור

של צנות שזרקות זו לזו כך דברי תורה מורקין מפה אל פה פלוט"א בלע"ז כי היאיל דהכדור והאימוס דסוק ארבע מיתות

(סנהדרין דף טז. וסס) ואלי דגרס כדור צל"ת והיינו עשוי כמין דוד ועגול כקדרה: [נוע"ע מוס' סנהדרין טז. ד"ה כדור ומוס' חולין סד. ד"ה

כדרת:] **אתררג הבוסר.** פ"י בקונטרס קטן כפול הלגן ולא יתכן כדפרישית צריש פירקין (דף לא:) אהיהא דשיעור אתררג דמיתנין התם:

מקוראות

המשך הנספח בעמוד הבא.

לולב הגזול פרק שלישי סוכה

לט.

עין משפט נר מצוה

פס א טו"ע א"ת ס' ט
ספ"ק א בהנחה:
צ ב מ"י ס"א מ"ג
בכיות ה' ב' ופ"א
ה' ג' ופ"ד מה תפילין
הנ"ל ו' סג ע"ש כו
טו"ע א"ת ס' כה ספ"ק
ס וס' קמ ספ"ק יא:
צא ג ד מ"י פ"ח מה'
שמיעה א"ת יא:
צב ה שס הלכה י:

רבינו חננאל

וכן לא יאמר יהא שמייה
רבה והדר מברך. אמר
ליה בר ספרא משה
שפיר קאמרת, אלא מיהו
בתרייהו הכא הולמס, חדא
מלתא היא, ואמריק מלתא
לית לן בה. בתנא' מקום
שנהגו לכפול ופ"ק, תנא
רבי כופל בה דברים.
ר' אליעזר בן פרטא,
מוסרי, ואוקימנא מוסרי
לכפול, מאדך ולמטה.
לכפול אחריזי, רבך, הכל
במנהג המדינה, ואוקמה
אבוי לא שנו אלך לאחריו,
אבל לפני מוצה, דקיימא
לן כל הברכות כולן בכורך
עליהן עובר לעשייתן. אי
כדכתיב וירץ אחימעץ
דרך הברך ועבר את
הכרשי, כלומר רץ אחימעץ
הקודים את הכרשי.
פ"ק הלוקח לולב
מחבירו בשביעית נותן
לו אתרוג במנהגו.
לא רצה לתת לו אתרוג
במנהגו, מבליע לו דמי
אתרוג בלולב, פי"א היה
זהו הלוקח וזה האתרוג
שני וזו שני זוזים
בלולב, ולוקח האתרוג
בחנם, כי בפרוש לתת דמי
פירות שביעית לעם הארץ
אסור, והאתרוג שהוא פרי
אסור בהנאה, אבל הלולב
שהוא כמו עץ ואינו פרי,
הייתן אומר כי אין בו
איסור, [מ]נהג דאמרין
לקמן שהוא אסור, [א]לא
משום שהוא לולב בן שנה
ששית שנסב בשביעית.
דתיא אן מוסרין פירות
שביעית לעם הארץ ויור
ממון שלש סעודות, ואם
מסר אומר לו מעות הללו
מחוללין בו, פי"א מוזן ג'
סעודות כדי מוזן ליום
אחד ואפילו לשבת.

מסורת הש"ס

(א) יבמות דף ק"ו, (ב) ג' י"ג
אמר אסוקי וס' כך בגי'
גבי' וי"א כהנדה דף
כ"ב ע"ג, (ג) פסחים
ט: [מוס' פסחים פ"א],
(ד) פסחים ק"ט, (ה) פסחים
ז: ק"ט, מנחות לה:
מגילה כ"א: נדה ס"ג,
(ו) נדרות לה: (ז) ו' נסן,
(ח) נשבת ק"א: פס"י
כלומר רבינו בדורו כמשה
דבור וצב"ה ל: פס"י
קירא דמשה קא משבע
ותולין ג'. פס"י תלמיד
חכם, (ט) דף מ"א, (י) וט'
ט"ס, ברכות מ': ומוס'
מה ג' ד"ה וצב"ה מערב'
וכי' וט"ע מוס' מנחות לו:
ד"ה וצב"ה, (כ) ר"מ מ"א,
(ל) דף מ"א, (מ) ונלכ'
נמי ונלכ' אין לו ציבור
כ"ל לעד, (נ)

תורה אור השלם

1. ויהי קדא ארץ ארץ ואמר
לו וירץ אחימעץ
דרך הברך ועבר את
הכרשי: שמאל ב' יח כג
2. והוא עבר לפניהם
וישתחו ארץ שבע
פגמתי עד גשתי עד
אדתי: בראשית לג
3. עקל דהפ"ר לפניהם
פרצו ויעברו שער ויצאו
בו ויעברו מלפני לפניהם
וירץ ראשם: מ"כ ב' יג

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מעות וס'
לעם הארץ זה ומהל' כ"ל
ותיבת וס' נמחק:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה הלוקח לולב
וב' וקתי ס"א ב"ד
ב"ח, וכן ברכות דף י"ז
ע"א א"י ב' וצב"ה כ"ר.

מוסף רש"י

משה. כלומר רבינו בדורו
כמשה בדורו (שבת ק"א)
א: קירא דמשה קא
משבעת (ב"ב דף כ'): א'
תלמיד חכם (ותולין ג').
כופל בה דברים, מעט
היה ספל כגון מבדוק
הכל ולמטה (פסחים ק"ט).
ויעברו מלפני לפניהם
יקדים ללך כהנ' (פסחים
ל' הלוקח לולב
מחבירו בשביעית, לולב
לוקח אלס בשביעית מעט
הארץ, משום דנת שעת
שנסב בשביעית הוא וכל
האלות הלכין אחר מנהג
חוק מתארוג, ואחריו אלס
רשאי ליקח בשביעית א"ת'
דמנהג משותף
דלמחר בחר לקטת אלס
ופירות שביעית הוא וס'
מוסרין דמי פירות שביעית
לעם הארץ, עשוה כהם
סחורה ויורקו וצב"ה ו'
העבור שכלה למה
שנסה (בבב"ר ל"א).

משה. (ס' גדול הדור: [שפיר קאמר].) בתמיה: כל אסוקי מלפא.
הואיל וכוונתו לגמור לית לן בה: כופל זה דברים. מאלא והלאה:
מוסף. כה. כהלל מוסקי לכפול על כפילתו של רבי: מאדך ולמטה.
כדפרי לעיל [ג]. שכל המזמור כפול מלפא ועד כאן: ל"ש. דמלחא ברכה
במנהג אלא ברכה שלאחריו: עובר.
קודם: ויעבור אס הכושי. קדמו לרן
לפניו: **בתנא' הלוקח לולב מחבירו.**
לי נראה להלוקח לולב מעט הארץ
גרסי' דהא צעס הארץ קמייירי
כדלמרי' גנמ' ועס הארץ לגבי חבר
לא קרי ליה חבירו ואי לוקח נמי עס
הארץ מי ציית לן להחזיק חבירו
בחדש: **נוסן לו אתרוג במתנה.** חבר
שקונה הושענא כולה מעט הארץ
בשביעית יבקש ממנו ליתן לו אתרוג
במתנה: **לפי שאין רשאי כו'. גנמ'**
מפרש טעמא: גנב' מנלית ליה דמי
אתרוג בלולב. ימכור לולב ציורק עד
שיטן לו אתרוג במתנה: **וליסוד ליה.**
דמי אתרוג כהדיא מ"ט אין רשאי
ללוקמו בשביעית: **אין מוסרין דמי**
פירוש כו'. דהמורה אמרה (ויקרא כה)
לאללה ולא לסחורה שכל פירות
שביעית חייבין להסביר בשביעית הן
ודמיהן ולא שיעשה צהם סחורתי
להניע לאחר שביעית ולהעשיר ועמי
הארץ חשודין על כך לפיכך אין מוסרין
להם דמים ליקח מהם כלום בדמים
דקעבר אלפני עור לא תתן מכשול
(ויקרא יט): **יוסף ממוזן שלש סעודות.**
אלכ מוזן ג' מוסרים כדי חייו דליכא
למימר לסעודת שבת הוא נריך ויזון
שהותר בערב שבת הותר לכל ימות
השבת: **ואם מפר.** ששכח ומוסר לו:
יאמר. חבר זה שמסר לו: **מעוט הללו.**
שמסרתי לעם הארץ זה (כ) (וכו') וחלה
עליהם קדושת שביעית כדלמריקן
לקמנ' שביעית תופסת דמיה בקדושת' מקריא: **ישו מחוללין על פירות**
שיש לי כבוד ביה. שאינם של שביעית ויכנסו הפירות לקדושה תחתיהן:
וצא

בעלמא ולא מעבר כדלמרי' (פ"ק דסוטה) צסוק פירקין^ט מדאגביה נפק ביה
ציה מבדוק כדמוכ פ"ק דפסחים (דף י: א) דפליגי צעל ציבור חמך דמר סבר
לולב לעצמו דקתני טעלו ללכא צו אומר על נטילה לולב וקשיא למחן דלכער
הכי ללכא יא לא צו מיעבי ל' ומשני משום דקצעי למיתני סיפא ליכא צה תנא רישא
לגמרי דצעי יענעו מבדוק ועוד כדלמרי' צסוק פירקין (דף מ"א): מהנהג של אנשי ירושלים
ולולב צידו קורא ק"ש ולולב צידו אע"פ שכל אלו הדברים אין מעבדין מ"מ הואיל ויש
צירושלמי דברכות פרק היראה גבי ציית העושה ציית לעצמו אומר צא"י אמרי' אקצ"ו
והיינו טעמא לפי שהמזה מושכת כל זמן שהיא מעוטת ועומד וי"מ לא לגמרי דמי
עיקר מזה והתם ציר' פליגי מלות מאימתי מבדוק עליהן רבי יוחנן אמר עובר
הלוקח לולב מחבירו בשביעית. פירש צקונטרס דמעס הארץ מוקמי לה בגמרא
דלשכחן בדיומי טובא דקרי ליה חבירו דתנן צפ' הניחוקין (גיטין ס"א) וס' משאלת
מערבין (עירובין ג'). וס' האומר לחבירו לא ולקט לך תאניס מתאמתי אוכל מהן
שואל (דף ק'). לא יאמר אלס לחבירו שסור לי פועלים ומוקי לה בחבירו נכרי:

וליתניב ליה דמי האתרוג בהדיא. מ"ט אין רשאי ללוקחו דמי משום דלסוק לעשות סחורה
דמסכת שביעית פ"ו (מ"ג) לא יאה לוקח ירקות שדה ומוכר צסוק אלס הוא לוקט
פי' היינו לוקח היינו לוקט כדקמי סיפא אלס הוא לוקט ובהדיא קמי צתוספתא ולא
לאללה אמר רחמנא ולא ללקט לסחורה דהיינו למכור אלס הוא לוקט וצנו מוכר על ידו
האחין מלקטין ואחד מוכר על ידיהן דעל ידי הצלעה מוכר שול חבירו א"ר יוסי צר צון
אחרל כל שעה וסחורי שביעית דתנן פ"ק ד"ה (דף כ. וס') ופ' זה צורר (שבת דף כ.)
ולמכור ציורק היינו נמי סחורתי וצב"ה ו' דשביעית (מ"ג) עס שאין עומד סחורה
בטריפ' ולא צקאיים ולא צרמשי' לא משכחת שיהו כולם שוים לענין סחורה אלא כי
שאין מוסרין לעם הארץ דמי פירות שביעית. פי' הקוית' דהמורה אמרה לאללה
שביעית הן ודמיהן ולא יעשה צהן סחורתי להניע לאחר שביעית ולהעשיר וקשה
פ"ו (מ"ה) שיש לכן שביעית ואין להם ציבור ובהדיא פריך צשמעמין א"י ה' לולב
אלא הי"ט דליכא איסורי טובא שאין ע"ה מזה ללסוק לקנות צהן בהמה טמאה
ללכן ולא ללספן ולא ללספר דשביעית לאכילה ולשמה ולסמיה ולא לשאר צברים
שביעית שצריך לנהוג צהן קדושת שביעית:

יותר ממוזן שלש סעודות. משמע שיש צדמי אתרוג ויותר ממוזן שלש סעודות
והוא לי אתרוג צלחת וצלחת רמון התם צאתרוג פסול דלא צעי ליה אלא
מעוה מוחללין ק"ה פירות שיש צי בבית'. פלוגתא היא צשמעמל דלנועין צמרוצה
ולמחר ללסוק ללספן ע"ה מזה ללסוק לקנות צהן בהמה טמאה עבדי וקרקעיו
צהמה טמאה ועבדים וקרקעות צמעות מעשר שני וס' לקח אכל כנגדם ומפרש
צהמה טמאה ועבדים וקרקעות צמעות מעשר שני וס' לקח אכל כנגדם ומפרש
התם קנסא:

לט:

עין משפט
נר מצוה

לולב הגזול פרק שלישי סוכה

מסורת הש"ס

(א) שביעית פ"ט מ"א,
(ב) ר"ה יד: קדושין ב:
בבב"ב פ"ב מ"א, ו
מק"ק קדושין ב: ד"ה
אמרנו, ו (ז) נ"ל דלא א

תורה אור השלם

1. וימן להם הפלך דבר
יום ביומו מפת בג המלך
ובמין משתו ולגדלם
שנים שלוש ומקצתם
יעמדו לפני הפלך:
דניאל א ה

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה כ"ד דמזון
וכי' מכלל אתה אומר
תלמוד:

לענין רש"י

רוד"א, פ"ג (צמח),
הפ"ל"ש (הנפיר"ש),
חמציץ (צמח), ברסמית,
אודיל"ש (אוישיל"ש),
חמציצים (צמח),
אישפר"ש,
(אישפר"ש),
אספרגוסים,
פולפ"ד (פולפ"ד),
רנלה, חללוגה (עשב בר),
אלינדר"א, כוסבר,
קריש"ן, שחלים,
אפי"א, כרפס,
אורוג"א, אורה (צמח).

מובן רש"י

אתרוג שוה לאילן
בג' דרכים, עלה ורענן
נוהג צו חלילן ולענין
שביעית הולכין בפרותיו
אחר חמטה חלילן ולא
באר לקיטה כירק (קדושין
ב: א: שוה חלילן לילך
אחר חמטה לענין עלה
ורענן ושביעית ד"ה יד).

וצא. חצר זה ואוכל אותם הפירות בקדושת שביעית אכילה ושמייה
ויסכה והדלקת הנר שהן הנאות המותרות בהן כדמפרש במס' שביעית
(פ"ח מ"ב: ב"ד"א). דמזון ג' סעודות מיהא מוסריס בלוקח מן המופקר
שראה חצר זה שנתלקטו פירות הללו בשדה המופקר שאין ע"ה זה

שומרו האילן ולא ראינוהו חסוד מותר
למסור לו מעט אבל לא הרבה שלא
תהא עינו צרה להצניען: **אבל בלוקח מן
המושומר**. ששדה זו היתה משומרת בגדר
ופתח נעול זה נחשד לענין שאינו מפקיר
לעניים דכתיב (שמות כג) ואלכו אכיוני
עמך וגו' והערמה היא שמוכרן על יד
על יד: **הפיגס**. עשז שקורין רוד"א:
הירבוזין. הנפ"ל"ש בלשון אשכנז וכן
קורין לו אודיל"ש וכן עשזים וטעמם
קרוי ללוגי גפנים: **ואשיוני**. אישפר"ש
ומין ירק הוא: **וחללוגה**. פולפ"ד:
והסופר של פרים. אלינדר"א והוא גדל
בזרים אבל כוסבר של גנה חסוד הוא:
והכרפס של נהרות. שקורין בלע"ז
קריש"ן אבל של גנה חסוד הוא. ו"א
כרפס אפי"א וכן שמעתי אבל נראה
שאיה גדילה בנהרות: **והגרני** של
אפר. אורוג"א הגדילה בחמו אבל של
גנה חסוד הוא: **פטורין מן המעשר**.
כל השנים כדמפרש טעמא שאין כיוצא
בהן נשמר שאין חסודין על הצריות
ומפקיין אותן לכל והפקר פטור מן
המעשר דכתיב (דברים יד) וצא הלוי כי

אין לו חלק ונחלה עמך בדבר שאין לו חלק ונחלה עמך יטול מעשרותיו
י"א הפקר לקט שכחה ופאה שיש לו חלק עמך: **ויקחין מכל אדם
שביעית**. ואף על גב דשביעית נהגא במופקרים מפני שאין כיוצא
בהן נשמר וזהו לוקח מן המופקר ואף על גב דלא ידעינן ביה
בהאי דודאי הפקר מחקינה ליה בזהאי דאין דרך לשומרן לפיכך
מוסריין לו דמיהן ולא חשדינן ליה שגייסם לסחורה אלאה בלוקח
מן המופקר מסריין טובא דהא ונקחין קמני משמע אפי' טובא: **בבדי
מן**. בבדי מונוטיוו שנו נקחין והיינו שלש סעודות: **וימן לסם המלך**.
בבדי סעודה משמע קרא בבדיאל (א') וימן המלך ויפרנס המלך:
אי הכי. דאין מוסריין דמי שביעית לעם הארץ לולב נמי לא מבין
מנייה שאף צו נוהג שביעית וטעמא מפרש לקמן: **ומשני לולב צר
ששים הנכנס לשביעית**. הוא. דעל כרחק בחמטה עשר יום שמראש
השנה עד החג לא גדל וקיימא לן אילן בחר חמטה אוליין ביה במסכת
ראש השנה (דף ע"א): **אסרו צר לקיטה אוליין**. דחלקו משאר אילנות
ודינו כירק שהלכו צו בחר לקיטה משום גדל על כל מים כדאמרין
ב"ה (דף ע"ד): **ותצוהו ואילנות גדלין על מי גשמים** ואתרוג גדל על
כל מים שמסקין אותו ממיד כירק כדאמרין בפ"ק דקדושין (דף א):
צין לנ"א צין לנ"ג. דאפליגו באתרוג לענין מעשר מרוד לענין
שביעית דבחר חמטה אוליין ביה: **לערלה**. שנוהג צו חלילן וכן
רצוי נוהג צו: **ולשביעית**. דאוליין ביה לענין שביעית בחר חמטה:
ששבעת

מיהא לאכילה שרי דאי אסרי וכו' דרך לקנות דבר האסור ומיהו קשה דרישא דקרא דריש ליה התם לאסור אכילה דקמני רישא את ספיח
קצירך לא תקצר מכלל מוכינן על הספחים שהן אסורין ועוד דכולה סיפא דתאניה של שביעית התם משנה היא פרק ח' (מ"ח) משמע דבסתם
שביעית איירי שדרך להפקיר אע"ג דבגמרא דירושלמי מייתי עלה כולה דרשא דמורת הניס: **לרבי**. הך משנה אחיא כמאל דאמר נטע
רצוי בפרק כ"ד מזכרין (דף ע"ה): **ולשביעית**. ירק נמי אית ביה שביעית אלא מפרש בירושלמי פרק ב' דיבוכים כגון אתרוג צת
ששית הנכנס לשביעית הרי היא לנעלים חלילן דבחר חמטה ולא כירק דבחר לקיטה והא דלא תנא שוה לאילן לענין בלא"ס (ו) (אלה) הוי בלא"ס
הכרם מה שאין כן בירק ולענין דר"ה שלו שצט חלילן אע"ג דלאחר לקיטתו עישורו כירק ומ"מ ר"ה שלו שצט חלילן כדאמרין פ"ק דר"ה (דף
יד: ושם) דלא תנא אלא מידי דבחר אוליין בחר חמטה ובהא אוליין בחר לקיטה וא"ת ואמאי לא אוליין באתרוג בחר לקיטה לכל דבר כיון דגדל על
כל מים כירק דהיי משמע פ"ק דר"ה (ג"ה) שם) באספק מגרין ומיקבן מה גורן ויבז שכן גדלין על רוב מים ומתעשרין על שנה שעברה י"א
ירקות שגדליהן על כל מים מתעשרין לשנה הבאה ואע"ג דמעשר ירק דרצון מ"מ לענין שביעית דאורייתא דרשא גמורה היא ו"ל משום דדרשין
פ"ק דר"ה (דף י) גבי ערלה פעמים שזרביעית ואסורים משום ערלה וא"ת דהכא משמע דאוליין בירק בחר לקיטה לענין שביעית ובמסכת
שביעית (פ"ט מ"א) מן כל הספחים מותרין חוץ מספחי כרוב ופירשנו שם ע"פ הירושלמי דאירי בספחי ששית הנכנסין לשביעית ומתירא
בהכי הדין דפ' מקום שנהגו (דף נ"א: ושם) דתניא איפכא אסורין חוץ מספחי כרוב ונראה לפרש דהא דאוליין בירק בחר לקיטה היינו בשלל
נגמר גידולם בששית אבל נגמר גידולם בששית שרו צין לר"ה דריש שגדליהן על רוב מים צין לר' יוסי הגלילי דדרשין שגדליהן על מי שנה
שעברה פ"ק דר"ה (דף ד') מידי דהוה אצללים הסריסין דהתם שנטע מהם מים ל' יום לפני ראש השנה דאפילו מאלן דפליג התם הכא מודה
לר"ה הגלילי כיון דנגמר גידולם נמאלו גדליהן על מי שנה שעברה ותו לא גדליהן על מי שנה הבאה ולר"ע נמי כיון דתו לא גדליהן על כל
מים י"א מתורת ירקות הגדלים על כל מים כדאמרין בירושלמי גבי צללים הסריסין פ"ב דשביעית אמר ר' מנא מיון שנטע מהן מים שלמים
יוס לפני ר"ה נעשו ונעשו ששית דאירך שצט ונלקט באחד שצט ומשמע משום דמספקא ליה אי אוליין באתרוג בחר חמטה כר'
דבחר לקיטה וקאמר הכל הולך אחר גמר פרי אלאה גמר פרי עיקר אלא דנקט בכל דוכתי לקיטה משום דדרך ללקט בגמר פרי והנהו גמר
פריים ביחד אלא שאין מתייבשין ביחד כדאמרין דעשויה פריים פריים ומיהו קשה מאתרוג דאמרין פרק קמא דר"ה (דף י): באתרוג
שחנטו פירותיה קודם חמשה עשר דאירך שצט ונלקט באחד שצט ומשמע משום דמספקא ליה אי אוליין באתרוג בחר חמטה כר'
אליעזר

בד"א דמזון שלש מיהא מוסריין בלוקח מן ההפקר שראה חצר
זה שנתלקטו פירות הללו בשדה המופקר שאין ע"ה זה
שומרן האילן ולא ראינוהו חסוד מותר למסור לו מעט אבל לא הרבה
שלא תהא עינו צרה להצניען אבל בלוקח מן המושומר שהשדה זו מקום
מושומר בגדר ופתח נעול זה נחשד

לענין שאינו מפקירן שאמרה תורה
שהמטנה ונטשתה ואלכו אכיוני עמך
והערמה היא שמוכרן על יד כך פ'
בקונ' ולא יתכן פ' זה לפי מה
שפירשנו בשם ר"ת פ"ב דכמוצות
(דף מ' ושם) גבי שלי חדש ושל חצרי
ישן דקמס ע"ה אינו חסוד אלא כ'
ידוע ביה שהוא חסוד ואי נודאי חסוד
מיירי הכא א"כ מן המופקר נמי לימסר
הפסיו וכו' וכל הני דחשיבם הם ואומר
ר"ת דפירות מן המושומר אסורין
כדדש' ב"מ ואל ענני מירין לא
מבזר מן המופקר אמה בזר ואי אמה
בזר מן המושומר דמירק משמע דמיר
מזן צי אדם וכן פ' בקונ' בשם
רבותיו צסוף יצמות (דף קכ"ה) גבי
נכרי שהיה מוכר פירות בשוק ואמר
פירות הללו של ערלה הם של נטע
רצוני הם של עוקה הם לא אמר ולא
כלום לא נתכוין זה אלא להשגיח מקחו
כלומר של עוקה מפרסם מעוק וגדר
סביב לו והיא שביעית והקשה שם
בקונטרס על פירושם מה אסור יש

כאן אם עבר זמן הביעור לא שנה מן המושומר ולא שנה מן המופקר
אסור וקודם הזמן אלו ואלו מותרין ופירש שם דעוקה עיר שצאריך
ישאר ופירותיה משומרים ואם היה עובד כוכבים זה בחמטה לארץ
ומשבחן ואומר מעוקה הן א"כ חוששין לדבריו לענין שביעית דאין נוהגין
בחו"ל דאמרין עמון ומואב מעשרים מעשר עני שביעית ולענין שלא
לעשר עליהן מפירות חו"ל למשום מן הפטור על החיוב ופירוש ראשון נראה
לר"ת דמן המושומר אסורים כדפרישית ועוקה לשון ויעוקה ויסקלהו
(ישעיה ה) כמו בית יעוק היתה נקראת דתמן פרק ב' דר"ה (דף ע"ה)
ולשגית מקחו אומר כל זה פירות של ילדה טובים משל זקנה ופירות
הפרדס השמור טובים משל הפקר שיד הכל ממשמשים בהן וקשו להו
ידים וגם ממחרים ללקטם קודם ביטולם והא דקאמר הכא אפי' כחאי
איכר אסור היינו משום דאסריי באכילה ואסורי ספחים בשביעית דפ'
בית והעלייה (ב"מ דף ק"ה) לא שומרים מן האכילה דלא היו צריכין
לשומרם מבני אדם שמוציאם היו פורשים כשהיו יודעין שהן לצורך
השומר ולא היו שומרין אותם אלא מנצחיה חיה ועוף ומיהו קשה
לר"ת דלא אסר ב"מ מן המושומר אלא בצצירה כדרך הבוצרים אבל ע"
שינו שרי דקמני סיפא מכלל (א) אמרו תלמוד שם של שביעית אין קולאין
אותה במקום אבל קולא בחצירה אין דורכין ענבים בגא אבל דורך הוא
בעצירה אין עושין ימים צדד ובקוטב אבל כותש הוא ומכניס לצדידה
ואמן המושומר קאי ועוד דמשמעתינן משמע דלא אסר מן המושומר
אפילו כחאי איכר אלא לפי שמוסר דמי שביעית לחסוד אבל פירות

צ"א ב ג מ"ח פ"ח מהל'
שמיטה הל' יד ופיו'
שם הלכה א'
צ"ד ד מ"ח פ"ח מהל'
מעשר שני וי"ר
הלכה ה:

רבינו חננאל

ואקשינן מוזן ג'
סעודות מן המופקרות
ותו לא, ורמניה הא
דתן בשביעית פ"ט
הפנים והירבוזין השוטין
וחללוגות (והכוסבר)
(והסופר)
והכרפס (שבגנות)
(שבגרות)
והגרני
פטורין מן
המעשר, ונקחין מכל
אדם בשביעית, לפי שאין
כיוצא בהן בשמור. קמני
מיהא מן המופקר ונקחין
מכל אדם בשביעית, ולא
קמני ג' סעודות, ופריקין
בבדי מן, פ"י כר' מונוטיוו,
כלומר כר' שימכור אלו
יקנה בדמיהן פת ובשר
כר' אכילתו, ולא קשיא, אי
הבי שאין מוסריין לו
בשביעית יומר מוזן ג'
סעודות, אפילו לנולב לא
יקנה (ממון) (ממון)
בדמים. (ושניין לולב)
ששניין במשנתו הוא
שנכנס משנה ששית
לשביעית, כי הוא ג"א:
שהוא חסוד מפירות שנה
ששית, לפיכך מותר, ואם
תאמר אי הכי ילחני במתני'
שנה האתרוג מותר,
ונוקמה באתרוג בן ששית
הנכנסת לשביעית. לא
מצינו אמרת הכי, דאפי'
אתרוג בן ששית שנכנס
לשביעית אסור, דבחר
לקיטה אוליין, ולא
חיישין לחנטתו של
אתרוג.

לולב הגזול פרק שלישי סוכה

שבעה לקיטו עיזורו. שאם חנוג בשנה שנייה שמעשרותיה מעשר ראשון ומעשר שני ונלקטו שלשית לשמיטה שמעשרותיה מעשר ראשון ומעשר עני מתעשר דרין מעשר שלשית ואילו שאר אילנות שחננו פירותיהן בשנה ונלקטו שלשית מתעשרין דרין שניה.

וּלְעֵינִי מַעֲשֵׂה הַשּׁוּׁ אֲתָרוּג לִירֵק
 דַּמְעָשׁ פִּירוֹת הָאֵלֶּיךָ יִרְקוֹת דִּרְבָּן
 וּמַעֲשֵׂה גֹרֶן יִקְצֵׁ אֲדוּרֵיכֶם וּצְבוּרֵי
 יִשְׁכְּמֵיכֶם בְּרָאשׁ הַשָּׁנָה (ש"ג י"ג)
 שֶׁמַּמְעַשֵּׂה אֲחֵר הַשָּׁנָה שֶׁמִּצִּיּוֹלֵי
 מִקְרָאֵי וְאֲסֻמְכוֹ רִבְּנֵי מַעֲשֵׂה דְצִרְיָה
 אֲבוּרִין יִקְצֵׁ מִה גֹרֶן וּיְקַצֵּׁ מִיּוֹמֵדִים
 שֶׁגִּדְלִים עַל רוֹצֵׁ מִיִּם דְּהִיּוּ מִי
 גִּשְׁמִים וּמַמְעַשֵּׂרֵיכֶם לִשְׁנֵה שַׁעֲבָרָה אָף
 כֹּל גִּדְלֵינִי עַל רוֹצֵׁ מִיִּם כְּבוֹן פִּירוֹת
 הָאֵלֶּיךָ מַמְעַשֵּׂרֵיכֶם לִשְׁנֵה שַׁעֲבָרָה יֵאָזֵׁ
 יִרְקוֹת שֶׁגִּדְלֵינִי עַל כֹּל מִיִּם שֶׁמַּמְעַשֵּׂרִים
 לִשְׁנֵה הַבָּאָה וְאֲתָרוּג נִמִּי דָּרָל עַל כֹּל
 מִיִּם כִּירֵק: לָלֵל דַּבֵּר. אָף לַמַּעֲשֵׂרוֹת:
 הִוא אֲדָמָה תִּנָּה דְּמַמְנִי׃ דַּמְקִיד
 אֲתָתָרוּג: (אֲתָרֵי) כִּי הִוא אֵנָה.

שביעית. יציעורו. ונאקאט מנה
בניה ונאקאט שבועות
מתעשר בחד מה שלשים.
יבדל. על שפך או דבר
הוא על כל מים. הי'
התורה על שבועות
קריאתו קדושין (ד"ה יג)
שאלו הולכין בו לעין
מפני שהם חתומים
באלו חלקי חור
שולטין בו. יבדל. מנה
המתעשר בחד מה שלשים.
ראשונה של שמיטה מעשר
האון ושלן. יבדל. בשניה
האון שלשים מעשר האון
ומעשר ע"י. וכל חט
בניה ונאקאט שבועות
בשאר חילוקי חור מתעשר
המתעשר בחד מה שלשים
מאן דבר משהי. קדושין
הוא דבר נכסות אלה
אילו מאן דפליג (ד"ה יד)
אחרון. אחר לקיטת
המגש. ונאקאט חט
וענין שיה נכסות
לשליש ח' שלשים
לשביעית. ואחר חט
לשביעית. יבדל. יבדל
לשביעית. אחר חט
בניה ונאקאט שבועות
מאן דבר משהי. קדושין
הוא דבר נכסות אלה
אילו מאן דפליג (ד"ה יד)

שעת ציבורו וקלקולו ודמי להנחת אכילה ועלי קנים וגופים קיימי להכי ולהכי הלכך בחר מחשבה אזלי: והא איכא עמים דמשתן. עץ שמן שהעץ עצמו מדליקין זו להאיר כמו בחזקות והוי הנחתו וציעורו שזו ינמח המאח מיחא אחס לקען להדלקת אורה נהגא בזה שציעות: ומשני ספס עמים. של היסא להסקה ניתנו לצריכו וסמחן לאו להאיר קיימו הלכך לא נחמא בזה קדושא שציעות מעיקרא ואפילו לקען להאיר: ה"ג עמים דהסקה מנאי היא. ועמים דהסקה גופייהו שהנחתן אחר ציעורן מנאי היא אי נהגא בזה שציעות אי לא דאיכא מנא דדריש לכס דומיא לזאכילה למעוטי כל שהנחתו אחר ציעורו כדדרשין לעיל ומהאי דרשא אימעות עמים ואיכא דלא ממעות מנייה אלן דבר שאין הנחתו שזו בכל אלס כגון מלוגמא חילוף ואפסיקעוניה. ואני שמעתי מרבותי שזו גירסא וסמך עמים להסקה ניהור מנאי היא וכן כחזר בכל הספרים וסרחי מנעורו בכל יאדי שיטת הש"ס לישבא כפי דצריהא ואינו יכול ומנאחי גירסא זו כספר כתב ידו של רבינו גרשון כי יהודה מנחמו כבוד וקבדור שיטות של רבינו יחזק כזו מנחם כחזר ואינו מוזהר וכן נראה בעיני: אין מוסרי פירוש שציעות לא (לפוך משאר). לשרות פסחן ציין של שציעות: ולא לנפוס. לנפוס גבדי' ציין של שציעות. משרה וציוון הנחתו אחר ציעורן שמעשה ששורה אלה הפסחן ציין שעה אחת נחבני

[illegible]

אליעזר אי צתה לקיטה כרצן גמליאל נהג צו שני עישורין אלמא דמאן דלחר צתה לקיטה אע"ג דנגמר פרי [כבד] דהרי חנט בשבט של שנה שעברה ולא נלקט עד שבט אחר ושמא אחריו חלוק משאר פירות לפי שדרכו לעמוד בחילן שמים ושלש שנים וכל זמן

"שבשעת לקיטתו עישורו דברי רבן גמליאל
 ר' אליעזר אומר אתרוג שוה לאילן לכל
 דבר הוא דאמר כי האי תנא דתניא ^(א) א"ר
 יוסי אבטולמוס העיד משום חמשה זקנים
 אתרוג אחר לקיטה למעשר ורבותינו נמנו
 באושא ואמרו בין למעשר בין לשביעית
 שביעית מאן דבר שמיה חסורי מיחסרא
 והכי קתני אתרוג אחר לקיטה למעשה
 ואחר חנטה לשביעית ורבותינו נמנו באושא
 ואמרו אתרוג ^(ב) בתר לקיטה בין למעשר
 בין לשביעית טעמא דלולב בר ששית
 הנכנס לשביעית הוא הא דרביעית קדוש
 אמאי עצים בעלמא הוא ועצים אין בהן
 משום קדושת שביעית ^(ג) (דתנן) ^(ד) עלי קנים
 ועלי גפנים שגבבן לחובה על פני השדה
 לקמן לאכלה יש בהן משום קדוש' שביעית
 לקמן לעצים אין בהן משום קדושת שביעית
 שאני התם דאמר קרא ולכם לאכלה לכם
 דומיא דלאכלה מי שהנאתו וביעורו שוה
 יצאו עצים שהנאתן אחר ביעורן והאיכא
 עצים דמשחן דהנאתן וביעורן שוה אמר
 רבא ^(ה) סתם עצים ולהסקה הן עומדין ועצים
 להסקה תנאי היא דתניא ^(ו) דאין מוסרין
 פירות שביעית לא למשרה ולא לכבוסה
 ר' יוסי אומר מוסרין מ"ט דת"ק דאמר קרא
 לאכלה ולא למשרה ולא לכבוסה מ"ט דרבי
 יוסי אמר קרא לכם ^(ז) לכם לכל צרכיכם ואפילו
 למשרה ולכבוסה ות"ק הא כתיב לכם ההוא
 לכם דומיא דלאכלה מי שהנאתו וביעורו שוה
 יצאו משרה וכבוסה שהנאתן אחר ביעורן
 ורבי יוסי הא כתיב לאכלה ההוא מיבעי'
 ליה לאכלה ולא למלוגמא כדתניא לאכלה
 ולא למלוגמא אתה אומר לאכלה ולא למלוגמ'
 או אינו אלא ולא לכבוסה כשהוא אומר
 לכם הרי לכבוסה אמור הא מה אני מקיים
 לאכלה לאכלה ולא למלוגמא מה ראית
 לרבות את הכבוסה ולהוציא את המלוגמא

למשרה ולכבוסה לא מהינא מחשבה למהיוו כעלי קיט שלקנט לעיס
ומשתרו דהכא סתמייהו להכי ולהכי אכל פירות סתמייהו לאכילה
ומשעת יצרתן חילא קדושה עלייהו ותו לא מהינא מחשבה לאפקועי
למשרה ולכבוסה דאין ויהיגן בקדושת שביעית וגבי עיטס נמי סתם
עיטס להקסא נימא ולא חילא אפילו אעיס דמשחק ור' יוסי סבר
לא אמר' סתם פירות לאכילה נימא ומיהו דבזו מחשבה כעלי
קיס וגופים ויהיב דלקנט למשרה היד שביעית סתם פירות ביעורו
ולא חל עליה שביעית: **יציא** משרה ובבוסה שהנאתן אחד
ביעורן: שמשעת ששרה הפשתן או הצגדים ציין שעה אחת
תצטר ואכז והנחתו אינה עד שילבש אותן בגדים כך פ"י בקונט'
ותימה דבגמולא אמר' (צ"ק ע"א: וס' ק"א: וס') ק"א חשיב מין הכבוש
הנחתו וביעורן שוב ומהאי טעמא דהוה ליה לאחשובי הנחתו אחר
ביעורו וביעורו בשעת צביעה ולבישה אחר כך ולמאי דבעי לממר'
הס' י"ש שכן סמנין על גבי הצמר ינחל דאין או שיך גבי משרה
וכבוסה וצקונטרס פירש ס' דמיני צבעים בשעת רמיחת היורה
כלה השורש וקולט הצבע צבדג נמאל הנחתו וביעורו שוב אכל
משרה וכבוסה משעת שמתילין פשתן או בגד ציין תתקלקל וצבר
והנחתו אינה עד שלשה ימים או ארבעה שיהא הפשתן שרוי:
אין

ואבד לו והנחתו אינה עד שילבש הבגדים: למלוגמא. לרפואה:
מרה

מתבערין אף לכם בעינא להיות ביעורו בעת הנאתו, [לאפוקי משרה ששורין בו הפשתן, וכן אחר ביעורו, ונמצאת הנאתו אחר ביעורו ואסור, וכן העצים. ור' יוסי מתי, ידיק לכם לכל צד] והאי דכתיב לאכלה למעוטי מלוגמא,

צוה א מ״י פ״א מהל'
מעשר שני הל' ה'
[טוש״ע י״ד קי' שלא סעי'
קטן]:
צו ב מ״י שס ופ״ד מהל'
שמיטה הלכה י״ב:
צו ג מ״י פ״ה מהלכות
שמיטה הלכה יא':
צו ד מ״י שס הל' י:

רבינו חננאל

[illegible]

ואתוהו הפיר (בכאת),
 ומצאת האתו ועת ביעורו
 כאת. ודוה פי
 האתו וביעורו שרן. וכל
 שנתאו וביעורו
 ביעור, קודשת [א:"] חלה
 וקל על פי שאינו
 שנתן כדת לדמות
 האכילה, שמומנו
 ששששוה ככל אתר, יצאו
 שנתאו חסר. וכן
 כלומר אין הפת
 והבשיל וכן
 התבשל על אחר שרית
 הנה ביעורן קודם
 לתקן, לפיכך אין
 בקודשתו חלה על העצם.
 והא כיכא עצים
 ומשתחו, פי דשחן,
 כדכיתום.

[illegible]

סתמייהו להכי ולהכי אכל
דמשחן, ור' יוסי סבר לא
לנפשט"ר (סו).
ה

מ:

צט א ב מיי פ"ה מהל'
שמיטה ה' י:
ק ג מיי פ"ו מהלכות
שמיטה הלכה ח:
קא ד מיי שס ה' ו:
קב ה מיי שס ה' ז:
ו [מיי] שס ה' ו[ח]:
קג ז מיי שס הלכה ט
ופ"ד מהל' מעשר
שני ונ"ר הלכה ו:

ומכירה המשרה הכובשית
לחילותיך כשם אלד צורכיך
ונמנעם המלובבא
שאיתנו צורכי הבריאם אלד
צורחי חילויך, (ובחבא)
[הוצאת] עציס נמי מלכס
נפנקא, אלד בני דומיא
ולבאלה לריות דרך
אנחאו וביעורו שוה. אמר
ר' אלעזר אין שביעית
מתחללינא אלד דרך חמס'
שכס היובל הזאת
וגו', וספן דרך אלד הימכרו
כסכר, ש"מ קדושת ויכל
כבינא קמך וזמכר ממש,
ולבאלה לביאל כלום חתנא.
אמר אבא רבן דרך
מקח ויבן דרך חילול
כלומר אפי' אם יאמר
החללי פירות שביעית וכו'
מחללי על עמית הללו,
היא אלו מחללין. מאי
שטמא, דכתיב כי יוכל
היא קדש וגו', בקדשה
קדוש אפי' דרך חילול,
קדש שביעית כמבור. ור'
אלעזר, האי מיכני וכו'
לכדושתא כי יוכל היא וגו'
מקדש שביעית אלד דמי
ונבנשו דרך דמיס קדש
קדש שביעית תוספת מדיה.
ובנתיב מוחתי, כי יוכל היא
וגו', (אן מקדש תוספת
שביעית וכו'). אן מקדש
תוספת אלד מדי וינצא
חילויך. אן שביעית תוספת
דמיה וינצא, חילוי הפירות
כתיב תהיה כל
בבואתה לאכול, ובחייתה
לעל. לעולם. קדש
כבירות שביעית כשר,
והפירות מחבצין
עבריו יין טוב הראשון
כשם פסת הכרם השביעית,
ומפזרש פלק אחרון
מפזרש שני. לכן כבשר
גדים יצא כשר ובנסו דגין,
לכן כדגין, כי לא יצד
אחרון אחרון תוספת. כלומר
ללק כבשר דגין ובדגין יין
שמן, השמן תוספת
לכבדו שביעית וכו', והבשר
הזהב וחיין יצא לחילוי,
ופירות שביעית עצמן
שנתפסו הדמים
ותפירותיו לא ינצא לחילוי,
אלא היה רק בקדושת
שביעית. דייקנין מוקדתי
כרייתא בכל אחד
מקוה, (ה) [בשכר] ובדגין
שמן, ויבשמן, לכן בכל
אחד, שם דרך מקח
אין דרך חילול אלד תנא
וחנן אחד שביעית
ואחד חמס' שביעית, מתחללין
על במה היה עונן דרך
חיים כי שחושין שביעית
וזכמסיס אומריס על חיים
שחושטין מתחללין על חיים
אין מתחללין, גזירה מאי
היה כון. גזירה. מאי דהני
ר' יוסי ביוא ור' אבהו מהה שביעית
באבקה של שביעית, מפרש
בדיקוסין פירק ראשון. וזו
השמותה דרין חריכה וכו'.

מרבבה אני את הכבוסה ששוה בכל אדם ומוציא את המלומא שאינה שוה לכל אדם מאן תנא להא דת"ר "לאכלה ולא למלומא לאכלה ולא ליילוף לאכלה ולא לעשות הא 'איכא נמי משרה וכבוסה אמר ר' אלעזר אין שביעית מתחללת אלא דרך מקח ורבי יוחנן אמר 'בין דרך מקח בין דרך חילול מ"ט דר' אלעזר דכתיב 'בשנת היובל הזאת וגו' וסמך ליה וכי תמכרו ממכר דרך מקח ולא דרך חילול ורבי יוחנן מ"ט דכתיב 'יובל ליה קדש מה קדש בין דרך מקח בין דרך חילול אף שביעית בין דרך מקח בין דרך חילול ורבי יוחנן האי כי תמכרו ממכר מאי עביד ליה מביעי ליה לזכר' יוסי בר

(קדושין דף נה: וס) דתניא אין לוקחין בהמה בעשות מעשר שני פירש שם בקונטרס שמה תכחיש ולא היה לו לפרש כן אלא כדמפרש בעמלה הכה שמה יגדל עדרים ואפילו ר"מ לא פליג אלא בזכרים אבל בנקבות לא כדקאמרין הכה ומפרש בירושלמי בזכרים פליגי ואי גזרי זכרים אטו נקבות ומימה דרשנן דלמרי ואם לקח בשוגג יחזור דמים למקומם בזמזד תעלה ומאכל במקום וי"ל דאריי כמו שמפרש ר' יהודה הם דכ"א במתכוין ולקחו מתחלתו לשם שלמים (א) היינו נקבה כדאיפתא בבבא (דף ע.) דאז לא גזרינן דיעבד שמה יגדל ולא רווקא לקח לשם שלמים דאפי' בהסס נמי כיון שהי מתמינן דהא לא ממשט אלא דרוקס מתכוין להוציא מעות מעשר שני לחולין דהא בעלי מומין חמין דבי יהודה כסיפא במסופתא ביו שגוג ביו

הנאה שאינה שזה בכל והקני נמי
אנים אלא לנזרך חולי ואסמנים והיינו
מנאי לעיל לרבינן לא נהרגו שביעית
אלא דדבר שהנאמו וביעורו וביעורו
לדשינן ליה נמי הכי והיה שבת
הארץ ונהגת דדבר שהוא לכס דומיא
ללאכלה שהנאמו וביעורו שזה ולא
בעים ורבי יוסף דריש הכי והיה
שבת הארץ ונהגת כלויה שהנאמו שזה
בכל אדם ואפילו עמים להסקה:
אין שביעית מחוללת. לתפוס דמיה
נקדושה אלא דרך מקח שמוכרה
זה לתצירו אבל לא ע"י חילול לומר
הרי פירות הללו מחוללין על מעות
האלו כדרך שפודין הקדשות: **בשנת**
היוצא שביעית ויוצא חלה היא:
וספיק ליה ודי **ממכרו ממכר**.

בשר. שהדמים יוצאין לחולין ע"י פדיה דבמים" על קודש דלא כמיב
היה אלא בפירות עממן: ופרי עלמז. פרי הראשון אסור לנהוג
בעמזו חול אלא קדושת שביעים עליו: מהחללין. שמעט דרך חילול
בפדיה אלא במקה וממכר: שמה יגדל מהם. יהם אכלו לגדל
ויהיו וממא וממא מהם מעשרותיו והמורה אמרה (דבית ד) שנה שנה
ואכלת אה שנה ראשונה ושניה חייב בשלישית לצער כל מעשרותיו
בסוף שנה שלישית מן הבית ולהחזותו. וגבי שביעים נהנה מהן
למעשר והמורה אמרה (א) ולא לקחורה אלא להפקיר ולצער בשביעים
עד שלא תכלה להיות מן השדה הוא זמן ביצור לפירות ולדמיהן:
בזכרם

(א) קדושין כ. ערכין ל:
 תוספ' דערכין פ"ה ה"ד;
 (ב) קדושין נח. ע"ז נד:
 (ג) שביעית פ"ח מ"ז
 קדושין נח. ע"ז נד:
 (ד) ויקרא
 (ה) (ו) כס"א: כר,
 (ז) לתפוס הדמים בקדושה
 (ח) (ט) כדמים רש"ש;
 (י) "ע"ש' דלפינו אמת
 מחללין ולא מחללין מיביש
 ליה;

בשנת היובל הזאת
תשבו איש אל אחותו:
ויקרא כה יג
כי יובל הוא קדש
תהיה לכם מן השדה
תאכלו את תבואתה:
ויקרא כה יב

(א) רש"י ד"ה שמה יגדל
כו' והמורה אמרה

רנשבורג

א] תום ד"ה שמא כו' היינו נקבה כדאיתא בבבלי
פ"ב. נ"ב אין לזה מובן
בש"ס דפוס ווינציא
ובאסיליא אינו:

שאינה שוה לכל אדם.

[illegible]

ממזיד יחזרו דמים למקומן וכולה צרייתא דקדושין רבי יהודה היא
לפיכא

המשך הנספח בעמוד הבא.

לולב וערבה פרק רביעי סוכה

נ.

עין משפט
נר מצוה

כס א מ"י פ"ג מהל' פסולי מוקדשין הלכה כ: ע ב מ"י פ"י מהלכות תמידין הלכה ו: עא ג מ"י פ"יא מהל' שמירת הנפש הל' יד: עב ד מ"י פ"ו מהלכות אסורי מונח הלכה י סנה לאוין שני: א ה מ"י פ"ח מהלכות לולב הלכה י:

לעזי רש"י

קולו"ר (קולויד"ר א.) מסנת.

רבינו חננאל

זעירי וחזקיה ור' ינאי חלקן בזה. ודבריהן פשוטין הן. פ"קא שהמים מדיחין מגולין פסולין לגבי מדיחין. וישלמו מה טעם, דכרובי ושה אחת מן הצאן מן המאחיים משמח ישראל, מדבר שראוי ישראל לשחותו. עד כאן מים, יין, א"ר שבת שנאמר המשמח אלהים [ואנשים], אם אנשים משמח אלהים במה משמח, אלהים בניסוך שנה בקדוש הים. ואוקימנא למתני אפילו לר' נחמיה, דתני אימתי מסנת יש בה משום גילוי בזמן שתחתונה מגולה, אבל בזמן שתחתונה מכוסה אע"פ שהעליונה מגולה אין בה משום גילוי, מפני שארש הנחש דומה לספוג וצף ועומד ואינו בוקע (ומורשת) [המשמרת] של תחתונה. לא קא שרי ר' נחמיה כי האי גזונא אלא להדיוט דמשום סכנה, אבל לגבוה דמשום גריעותא הוא לא מכשר, וכי לית ליה הקריבוה נא לפחתך הירצן ע"ל לולב וערבה החליל חמשה ורשה. זה חליל של בית השואבה שאינו דוחה לא את השבת ולא את יום טוב.

מסורת הש"ס

(א) מנחות דף טז. עמ' נוסחה יד: (ב) ד"ב דף טז. נ"ב"ק קטו: (ג) וצמחיה מרומות פ"ח מ"ו א"תל כה"ג ור' נחמיה מחיר אמת צביונה דמיתמי הכא מפורש טפי הלכך מיתמי הש"ס הצרימא, (ד) נ"למן נ"ה.

תורה אור השלם

1. ובי נגשו עיר לזבח אין רע ובי תגישו פסח וזולה אין רע הקריבוהו נא לפחתך הירצן או דקרא פ"ד אמר י" צבאות: מלאכי א ה

הנהגות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ור' מיתמי ור' דלל בעי כחן ובגדי כהונה: (ב) בא"ד כדך כל הקדשים בכלי הנפסלים: (ג) בא"ד דליפסל ביוצא ובסוף ההיא שמועתא קאמי: (ד) בא"ד קדשן בכלי הכשרו ור' יואל הוא דהא קאמרינן תוס' אבל יציאה כיון דפריש ור' אלמא מדת יבש לא מתקשה ואפיתין בפנים אלמא מדת יבש נקדשה וכן בסוף כל המנחות:

מוסף רש"י

כלי שרת אין מקדשין אלא מדרגה. שטטטו כהן לרין שיתנה לטס כל (וסה ד:). מסנת. כל על גבי כלי וטתני השמרים מתן העליון והוא ככירה והיו מסתמך מאליו יש בה משום גילוי. לרין לנסות העליון כפי שלל יסחה זו תוס' ופ' על פי שהיו מסתמך והולך, חישיון שמה יעצור האדם עס הין לתוך הכלי וכל שכן ששהתחמן מגולה (ב"ק ססו:). הדרן ע"ל לולב וערבה

ואי מייסי במקדש איפסלו צלינה. הואיל ואיקדשו קדושת הגוף הווי להו כאימורי קרבן: חוקיה אמר. הא ודאי מלית למשמע מינה דלחן שיעור למים אצל קידוש שלל מדעת לא שמעינן מינה וטעמא דמתני' דלא מיתמי במקדש דמאן דחוי להו למחר דשקלי להו מתוך כלי שרת סבר לדעת שיקדשם כלי ניתנו בו מאתמול וכיון דלחן שיעור למים קדשם הכלי וקא חוי דמנסכי להו ש"מ אין לינה מועלת צנסכים ונפקא מינה חורבה: ר' ינאי אמר. אפילו תימא יש שיעור למים ואפ"ה נפק מינה חורבה: גזירה שמה יאמרו לקידוש ידים ורגלים. לכהן גדול מלאום וקדשם בכלי שאין מקדשים ידים ורגלים אלא צמים מקדשים דומיא דכור שנמשח צמן המשחה ומקדש את מימיו והס לקידוש ידים ורגלים ואף קמון של וסכ שהיו עושין לכבודו של כ"ג לקדש הימנו ידיו ורגליו כדאמר' בסדר יומא פ' טרף בקלפי (דף מג:). מקדש היה ואמי למימר הכא לקידוש ידים ורגלים מילאום ולית להו שיעורא שאפ"ה הוה ק' לוגין רלחין הס לכלי ונתקדשו וי חוי דמנסכי להו אמר אין לינה מועלת צנסכים: ואמאי. מים מגולין פסולין: לעצריהו צמסנת. קולו"ר בלע"ז מסנת שמסננין זה קודשיון כמו שעושין צעלי חנויות שחלי כמין כברה וכו' אצקת רוכל ויין ותמחה כלי והקודשיון מסתמן לתוכו: יש צו משום גילוי. אס היחוי צלל שמירה כשיעור שהיית גילוי המפורש כהכל שוטטין (חולין י:). כדי שילא נחש מתחת און כלי וישתה ויחזור לחורו ואסורה צמיה: הסהסונה. כלי המתחמן:

הדרן ע"ל לולב וערבה

החליל חמשה וסשה. פעמים שהוא ששה ימים פעמים חמשה: והו חליל. שהיו מחללין לרבות שמחה לצית השואבה דמפרש צמתי"י: צום השואבה. כל שמחה זו אינה אלא צבציל ניסוך המים כדמפרש (נ"י) ושצתם מים בשון: שאינו דוחה כו'. הלכך חל"ט להיות בשבת פשו להו ששה חולו של מועד נמאל חליל ששה חל"ט צבול הו להו מרי יומי שבת וי"ט דלא דמי להו (שבת) פשו להו חמשה: גמ'

(דף עב:). מיהו יש לדחות דבאין עם הזבח שאני דהא נסכים הצאים עם הזבח לא מפני עצמן תנן צמן מעילה (דף י:). קידוש בכלי נפסלו צלינה ועוד יש לדקדק מהנהו דתנן פרק שני דמעילה (שם) קדשו (י) הוכשרו ליפסל צבובל יום וצמחוסר כפורים וצלינה ולא קמני וציואל אע"ג דגבי עופות וצמחים הוה מני למיתמי ליה ולא מני ליה אידי דלא מני ליה גבי שמי הלחם ולחם הפנים ומנחות לא מני ליה צהנהו והא דלמרינן צפ' כל שעה (פסחים לו). גבי לשה דמנחות נהי דבורינן ליתא צנקוס וריצן איתא אורחא דמילתא הו דרך לעשותה צנקוס וריצן וילאה דקידוש ידים ורגלים לאו משום פסול יואל הוה אלא כדקאמרינן הסם כיון דפריש אסורי אסח דעמיה והא דדייק פרק שמי הלחם (מנחות נה:). אמרת לישתן ועריכתן מבחון אלמא מדת יבש לא נתקדשה וכן צבוק כל המנחות צאות מנה (שם סג:). דדריש ר' שמעון תנור תנור שמי פעמים שמהא אפיתין צתנור ושיאה הקדשן צתנור ופריץ מהא דתנן ר"ש אומר לעולם הו רגיל לומר שמי הלחם ולחם הפנים כשירות צעורה וכשירות אצי פגי לאו משום דאי מקדשא הו מיפסיל ציואל אלא משום דדבר מכוער הו להוואל דבר לחון שנתקדש וא"ת כיון דבקדושת כלי לא מיפסל ציואל מנחת כהנים וצבית כהן גדול דלית בהו קמיה ונסכים הצאים צבני עצמן אימת מיפסלי ציואל וי"ל ודאי דצאותן מועיל קידוש כלי דכוחיהא אמרינן צבוק צ"ס צבחים (דף מה:). יש לו מתירים משקצו מתיריו אין לו מתירין משיקדשו בכלי ואס תאמר לפי מה שפירש' דכלי שרת אין מקדשין אלא צבנים אס כן אכתי תיקשי לן וגייתי במקדשת ולא יכניסום צעורה עד לאחר עמוד השחר כדי שלא יפסלו צלינה וי"ל דא"כ מה יועיל שמהא מקדשת ועוד דדבר מכוער הו להשהותם כל כך בכלי שרת צבחון:

חוקיה אמר ב"י שרת אין מקדשין ש"א מדרגה. תימה דצפ' התורה (מנחות עח:). פליגי צמודה ששחטה על שמונים חלות חוקיה אמר קדשו ארבעים מתוך שמונים ר' יוחנן אמר לא קדשו ומסיק אצי דפליגי בכלי שרת מקדשין שלל מדעת חוקיה סבר מקדשין וכמו כן קשיא דרבי יוחנן אדרי' יוחנן דרצ פפא קאמר הסם דכ"ע כלי שרת מקדשין שלל מדעת וצפ"ק דמנחות (דף ו: וסס) גבי קמיתא פסולין דמניא לא שו אלא קמן אצל קידש פסל ופריץ וכי מהדר ליה לקומן לרובכיה ליקדש וליפסול א"ר יוחנן אומרם כלי שרת אין מקדשין אלא מדעת ומיהו דר' יוחנן איכא לשנוי שאני תורה דמתוך שמקדש מ' מתוך פ' מדעת מקדש נמי שלל מדעת אצל מהך קשה שאין שיעור למים ואפ"ה אין מקדשין שלל מדעת וי"ל דשאני הכא שלל צומן הוה אע"ג דלמרינן צבוק שמי הלחם (שם ק:). דכלי שרת מקדשין שלל צומנו מ"מ גרע שלל צומן צמזמן לענין שלל מדעת:

הדרן ע"ל לולב וערבה

החל"ל. הא דלא קמני כידל יום טוב שחל להיות בשבת חליל ששה וצבשר כל הימים חמשה דלעיל צפרק לולב (דף מב:). משום דצעי למיסמן ולמימר חליל של צית השואבה דדייק מינה צגמרא האי הוה דלא דמי הא דקרנן דחי:

שאינו דוחה לא את יו"ט ולא את השבת. אע"ג דחליל אינו אסור אלא משום שמה יתקן כלי שיר כמו לא מספקין ולא מטפחין דפ' משילין (ביצה דף לו:). וקיי"ל דאין שבות במקדש צית השואבה שאני דלמרינן צגמרא דאינה אלא משום שמה יתירה:

החליל פרק חמישי סוכה

ב א ב מ"י פ"א מהל'
צית הצחירה הלכה יח:

[illegible]

ערכין (דף י.) ז"צ יוס בשנה החליל
מכה לפני המזבח ואין אומרים שיר
על המזבח אלל על היין כדלמרינן
התם [יב]. ובאותו חליל נחלק ר' יוסי בר
יהודה לומר שהוא דומה: עיקר שירה.
שקרבן כבר טעון שיר מן המורה
כדלמרינן במסכת ערכין (דף יב.)
מכמה מקראות וסבר ר' יוסי עיקר
השיר אינו אלל כחליל מכה עם

(ח) גמ' מנח אמינא דבחי
פליגי: (צ) שם ומנח דפסל
סבר אין לנין: (א) רש"י
ד"ה נשיר של קרבן וכו'
נשעת ניסוק המים. נקט
במשנה חג הסוכות וצ"ב
ניסוק המים כי לא היה
ניסוק המים אלא בחג
ודוקא בתמידי שחר כמו
שפירש רש"י: במשנה ר"פ
ולוב עפרה: (ד) תום ד"ה
וחד תמי וכו' ושמיא וכן
בפרק משילין:

היכי דתמיד דוחה שבת שיר שלו נמי דוחה שבת: **צפה.** הלויס אורמיס השיר דבר יום צימונו כגון לה' הארץ ומלכותה (מח סח) בראשון גדול ה' ומחולל (מח סח) בשני וכן כולם ושבת שאי אפשר לחליל אינו דוחה שאין כלי שיר המצוה ולקמן [פג]. ילפינן טעמיהו מקראי: **אזל שיר של שופרה.** שהיה כל הלילה על מעלות היורדות ממזרח ישראל לעולת נשים כדקתי במתנייה והלויס בנורותיו ונצבילי: **דביו הכל**

[illegible]

אשר אפסר קמפילגוי
אפסר משאי אפסר
א דנין אפסר משאי
כ"ע דעיקר שירה
משאי אפסר והכא
ופרטי או ברבוי
דריש כללי ופרטי ר'
ויי ומיעוטי רבי דריש
ונורת כלל זהב טהור
ונורה חזר וכלל כלל
אלא כעין הפרט
מתכת יאף כל של
דריש ריבוי ומיעוטי
טהור מיעט מקשה
ורביה ריבה ומיעט
רבי רבי כל מילי
חרם אמר ר' פפא
כתנאי

דינין אפשר משאי אפשר. וה"פ דכ"ע עיקר שירה צפה וליכא למיחז במאובז ואח"ל עיקר כבלי אפילו מה נמאבז לא גמר דאין דיין אפשר משאי אפשר: והכל צמיגו המורה ככללי ופרטי אין כריבוי ומיעוטי קמיפלגי ה"ג. ול"ג ממנורה. יש שדורשין את המורה ככלל ופרט ויש שדורשים אותה צמדת רבוי ומיעוט הדורשה ככלל ופרט משמע ליה פרט הבא אחר כלל פירושו של כלל הלכך כלל ופרט צמדת כלל אלא מה שצפטר ואפילו צברים הדומין כלל ארץ ארץ. לדוגין עמו לפי שהוא פירושו מהו כלל אלא למעלה זה שאני אומר נקב עכשיו ולא יתור ובי אחי כלל שני אחר הפטר כל להוסף עליו האחרון אלא צברים הדומין לפרט שלא נתרבו מתחילה והדורשה אין ככלל אלא מה שצפטר אלא משום דככלל קמא נתרבה הכל במשמע ה' אחי לרביי כל מיני דלכו צברים שכן כעין הפטר לא אינטיין דלא (גבי כל הנסקלזין נתלין דמאן דדריש ריבוי ומיעוטי משמע ליה כריבוי דע"כ מיעוטא למעוטי אתא חזו הראוי להשמע יותר מה הכל: כמנא

וְחָדָה תְּנִי שְׂוֹאֲבָהּ. בִּירוּשָׁלַיִם מִפְּרֵשׁ שִׁמְשֵׁם שְׂוֹאֲבִים רוּחַ הַקּוֹדֶשׁ
שֶׁהִשְׁכִּינָה שׂוֹרָה מִחוּץ שִׁמְחָה דְּלִמְצִי וְיֵהִי כִנְגֵן הַמִּנְגֵן וְתֵהִי
עֲלֵיו רוּחַ ה' וְיִמְיִיתָ עֹזְבֵל דִּינָה בֵּן אֲמִיתִי שְׁהִיה מַעֲשֵׂי רַגְלִים
וְזִמְמָתָ צִית הַשְׂוֹאֲבָה שְׂרָתָה עֲלֵיו שְׂכִינָה: **וְחָדָה** תְּנִי חֲשׂוֹבָה.

צ'רים מסכת ע"ז (דף ב' וסע) גבי
עמידה ודליה מפרש טעמה מהן דמי
עמידה ודליה מ"ט לא תני עמידה ובשמעין
לא דייק הכי ולא דדוכתי טובא ברש
יחלד מעצבין (עירובין דף ג:) מעצבין
ומאכזבין וכו' הוול בטרם (ב"ק קטז):
גבי מסקין ומאכזבין ופרש פירש שם
דיבמות (דף וסע) גבי ראשונה ושניה
ובפרק משילין (בבא דף לה:):

תימה דב' המואל תפילין
 (שיריון 34:) תן קושרין יומא מנקש
 אצל לא בדמינה ואיכא תנא גמ' דאמר
 לא הוה קושרה אלף עובדא ועד דא
 לא פליגי אלא במקוירן כלי יא דחי
 שבת משום מכשיר קרבן אצל שיר
 ועמו לכ"ע דחי ותמן נמי פרק שני
 דערבין (ד' 7:) בשנים עשר יום בשנה
 ההליל מכה לפני המוצא בשחיטת פסח
 ראשון ובספק שני ובספק ראשון של
 ראשון דב' שבת וצמתי ונמי הוה
 יומי האב בלא שבת ולרב ירמיה בר
 אבא דמסקי בשעתין בשיר של
 שבתא פליגי אצל שיר של קרבן לכ"ע
 דדחי ינאח דר' יוסף דהכל אחתוב
 דעירובין גמריהו ו"ל דממתיין דערבין
 דעירובין הוה מוקי לכו דר' יוסף כרבי
 יוסי בר יהודה ומיהו אחמי קשה
 בדסקון תמיד ושבת (פסחים 36:) משמע
 דמילתא דפשיטא היא דאמר שבות
 דמקדש ואפי' ר' נתן דחמתיי האם
 נמודה דשבת לרבה המירו ועוד
 דבפירקין (ד' 2:) גבי תקיעות של
 מקדש דכלל יום היו שם עשרים ואחת
 התקיעות ואפילו בשבת דרדיין בגמרא
 דכלל יום תנן' ולא אשמטיי דפליגי
 אשום תנא ואפי' לומר דהוה תקיעות
 דאורייתא דהא' (ד' 18:) דכל לפמית
 שש עשרים ותקיעות נמי שלש של להבטיל
 ההם ממלכא דוחות י"ט שחל להיות
 בערב שבת דתמן פרק קמא דחולין
 (ד' 10:) י"ט שחל להיות בערב שבת
 ותוקעין ולא מדבילין שהיי משמי' בזה
 ומתקא דפרשני האם שש עשרים בגמרא
 וכל יא דהם דרפסן ולא גזר מנקש

וזבמילוי המים דלתיב ושאבתם מים בששון וְגִזְרֹר וְיִזְלַל דְּלִפִּי שְׁהִיִּם שֶׁסִּי
 רִיבֹב כְּלִי שֶׁיֵּרֵא לְיִלְיִים כְּמִרְוֹת מַזְלָתִים וְנִלְיִם שְׁזָרִירִים לְתַקֵּן מִדֵּיר גִּזְרֹר כִּסֵּה
 טַפְסִי מִתְּחִלָּה דְּקָסִי בְּשׁוּפֹר דְּלֵא עֵי תִּיקֹן וְאִבֵּן דְּמִזְרִיב גִּזְרֹר נְמִי שֶׁבֹּה
 וְתִקְוֹן לְמִתְּחִלָּה מִיָּם דְּיִזְרִיב כְּמִדְּמוֹת בִּפְרִיקֹן (דף נא: ב) דְּפִרְקִי יֵאָבֵב הִכִּי עֵרֵב
 שִׁבְתָּ שְׂבִתֹךְ הֲחֹה נְמִי לֹא לִישָׁבְיָה וְיִמְנִין דְּלֵא אֲשַׁכְתֵּן כְּגֹן דְּחַל יוֹיִט
 לְהַשְׁקֹן שֶׁל הַחֵב עֵיִשׁ כְּלוּמָר דְּבִרֵּי לְכוּ תְּקִיעוֹת מִשּׁוֹם דְּלֵא תְּקִיעֵי לְמִלְוִי
 הַמִּים וְהֵייוּ טַעֲמָא כְּדִפְרִישָׁא לְפִי שְׁרָגִילִין כִּסֵּה לְהַרְבּוֹת בְּשֹׂאֵר כְּלִי
 שִׁיר בְּלֵא מִסְפֵּר כְּדַתֵּן בִּפְרִיקֹן (דף נא: ב) גִּזְרֹר שֶׁלָּא יִתְקַעוּ כֻּלָּל:
 כְּתַנְיָ

וידוי' אס חסוק' עליו את הדומים לו הלכך אי אהה דן על ידי כל
 בריבוי וימעט לא משמע ליה פרט הבא אחר כלל פירשו' ש כלל דיימא
 אחרת' פרט' בבראה למעט' ממשמעותה ובי דרר אחי ריבוי אחריתי
 אחרת' אחרת' ליה ממייעוט ובי אחר בדידו פלג נגמ' דין (סנהדרין דף ק
 וימעט' לחדה בלא ריבוי אחרון כל הדומין אחר: מיעט' על אחר

תורה אור השלם
1. וְשִׁאֲבָתָם מִיָּם בְּשִׁשֹּׁן
מִמַּעֲיָנִי הִיִּשְׁוּעָה;

יִשְׁעִיהוּ יֵב ג
2. וְעָשִׂיתָ מִנֶּרֶת זָהָב
טָהוֹר מִקֶּשֶׁה תַעֲשֶׂה
הַמִּנְוָה יִרְכָּה וְקָנָה
גְּבִיעֶיהָ כְּפָתוּרֶיהָ וּפְרָחֶיהָ
מִמֶּנָּה יִהְיֶה:
שמות כה לא

רבינו חננאל

בִּרְיָהוּדָה וְבִרְעִינָא, חָדָה
 הָיָה חַי מִמֶּנִּי הַשְּׁמֹרָה,
 כְּדִמְכִי וְשֹׂאמֶת מִי
 בִּשְׁשׁוֹ. חֲדָשָׁה הָיָה
 מִתְּנִי, וְחֲדָשָׁה כְּלֹמֶר
 חֲשׁוּבָה וְכֹאֵה מִשְׁמֵי מִי
 בִּרְבִּישָׁתִי. וְכֵן חֲלִיל
 דְּהָא חֲשֵׁבֵת בְּדִבְרִי
 וְסִי בְרִי יְהוּדָה, וְחֲכָמִים
 אֲמִירָם אֲפִי יוֹסֵי טוֹב
 אֵינִי דְרֹבֵה. אֲמַר בְּרִי עֲבֹד
 מַחְלֹת שְׂבִיר שִׁיר בִּרְקָה,
 דְּרִי וְסִי בְרִי שִׁיר שְׂרֵה
 בְּכָלִי, וְעֲבֹדָהּ הִיא וְדֹחֶיהָ
 שְׂבֵת. וְרֹבֵן סָבִיר עֲבֹדָה
 שִׁיר, כְּפֹה, אֲמַר עֲבֹדָה
 הִיא וְלֹא דֹחֶיהָ שְׂבֵת. וְאֲמַר
 דְּרִי וְסִי פִקֵּי מִינֵה לִי
 דְּבִחְבִּי מִלֵּי, וְאֲמַר אֲנִי כִּלִּי
 שֶׁרֶת שִׁשְׁשָׁן שֶׁל עֵץ, וְרִי
 פֹסֵל דְּרִי וְסִי בְרִי יְהוּדָה
 מְכִישִׁי. יוֹסֵי לֹא בִּרְאָה
 פִּלְעִינִי, וְרִי וְסִי בְרִי
 עֲקִיר שִׁיר בְּכָלִי, וְאֲמַר
 כִּלִּי שֶׁרֶת הוּא, וְאֲמַר מִרְ
 אֲבוֹב שֶׁל מֶשֶׁה לִּי
 הֵיחָ, שֶׁמֶשׁ מִינֵה נִדְּעִישִׁי
 לִי שֶׁרֶת שֶׁל עֵץ. וְרִי
 כְּבִר עֲקִיר שִׁיר בְּפֹה,
 הֲאֲבוֹב לִלִּי שֶׁרֶת הוּא,
 לִפְיָךְ עֲשׂוּהָ שֶׁל
 וְדִחְבִּי לִי [לְפִיךְ] עֲלֵמָה
 עֲקִיר שִׁיר בְּכָלִי, [וְ]רִי אֲפִסֵּר
 מִשְׁאֵי בִדְרֵן פִּלְעִינִי. וְרִי
 אֲבוֹב אִי אֲפִסֵּר לַעֲשׂוּהָ
 מִמֵּינִי מַתְכוּת, וְרִי
 בִּיעֲרִיק פֶּרֶז שֶׁנִּי וְרֹבֵן
 אֲבוֹב שְׁבִמְקֻדֵּי חֵלֶק
 קָטָן הִיא [שְׁלֵקָה] הִיא
 מִימֹת מֶשֶׁה [הִיא] וְהִיא
 קִלּוֹ עֲזָה, וְזֹה הִמְכִּל
 וְעִצְהוֹ וְזֹה לִלִּי וְרֹבֵן
 קִלּוֹ עֲזָה, וְנִשְׁלִי צְפוּי
 חֲזוֹר קִלּוֹ כְּמוֹ חֲתִיל
 אֲמַר רִי פִּסָּא מִינֵה חֲתִיל
 הֵינִי אֲבוֹב, וְרִי [ו] לִי
 הִיא מְכָה אֲבוֹב שֶׁל
 נְחוּשָׁה אֲלֵא אֲבוֹב שֶׁל
 קָה מִפְּנֵי שְׁקִילוֹ עֲזָה
 לִי לִפְיָךְ אֲמַר אֲבוֹב

(א) נראה דל"ל דתנן שם
החליל מכה לפני המזבח וכו'
ולא היה מכה באבוב וכו'.

החליל פרק חמישי סוכה

נא:

עין משפט
נר מצוה

י' א' טושי"ע א"ח סימן
קמ"ב פ"ה מהלכות
מלכים הלכה ז'
יב ג מ"י פ"ח מהל' לולב
הלכה יב:

תורה אור השלם

1. רק לא ירבה לו
סוסים ולא ישוב את
העם מיריבקה למען
הרבות סוס וזו אמר לבם
לא תספיק לשוב בדרך
הזה עוד: דברים יז טו
2. וישא י' עליו גיד
מקדש מקצה הארץ
באשר יראה וקשר גיד
אשר לא תשעמו לשלש:
דברים חב מט
3. הבל בכתב מיד י'
עלי השביל כל מלאכות
התבנית:
דברי הימים א כח יט

מוסף רש"י

וכיון שהגיע לענות
אמן הלא מניף בסודר
וכל העם עונים אמן.
בכנסות (מז). מ"ר אין
עונים כ"י ולא אמן
ויאמר: שלא שמע הכנסה
אלא ששמע שונים אמן,
והא דאמרין כהנליל
שאלכסנדריו של מלכים
היו מניפין בסודרים
כשהגיע עת לענות אמן,
אלמלא לא שמע וקא עני,
הנהו מידע ידעו שהם
עונים אחר כנסה ועל אלו
כנסה הם עונים, אללא שלא
היו שומעים את הקול
(רש"י שם).

רבינו חננאל

תנא בראשונה כשהיו
רואין שמחת בית השואבה
היו אנשים מבפנים ונשים
רואות מבחוץ, והיו באין
לידי קלות ראש, התקינו
שלש גזירות: ראשונה כשהיה
כנגד שלש רוחות, להיות
הנשים רואות מלמעלה.
והיכי עבדי הכי והכתיב
הכל בכתב מיד ה' וגו',
והאין התקינו אחרי
כן. אמר רב יוסף, קרא
אשכח ודרש

קרא הגבר תקעו והרעו ותקעו. תימה דמשמע שמקרות
הגבר הולכין לשאוב מים וא"כ היו נפסלין בלילה דע"כ
לא פליגי פ"צ דנכחים (דף כ.) אללא לענין קידוש ידים ורגלים
מקרות הגבר ועד לפ"א נאין פסלה בלילה או לא אכל מי הכיור (עלמנו)
נפסלין בעמוד השחר כדמוכח התם

ואפי' סילקו מן הכיור אחר קרות
הגבר הדר משקע ליה וי"ל דשויין
היו בתקיעות ובתנועות ובהפיקת
פניהם למערב וגם בחזרה לאחר
מילוי והיה מאיר היום קודם שיגיעו
לעזרה ועד שיקדשו כלי לא הוכשרו
ליפסל בלילה כדמנן פרק מטאמ
העוף במסכת מעילה (דף י.) גבי
נקיים ואף על פי שהללומית היתה
מקודשת מכל מקום אין כלי שרת
מקדשין בחוץ אללא צפנים:

והיו בה ע"א קתדראות של זהב
בנגד ע"א וקנים. (ט) פירוש
סנהדרין תימה הא דמנן פרק קמא
דסנהדרין (דף ז. וס) סנהדרי
גדולה היתה של שבעים ואחד רבי
יהודה אומר שבעים וא"כ ה"ל לעשות
רק שבעים קתדראות וממון כך
נריך לפרש שאותה קתדרה היתה
למנפלא שצ"ד ולא היה מן המשכן
י' דאי לאו הכי קשיא דרבי יהודה
לדרכי יהודה:

וכיון
מי שלא ראה ירושלים בתפארתה לא ראה כרך נחמד מעולם מי שלא ראה
בהמ"ק בבנינו לא ראה בנין מפואר מעולם מאי היא אמר אביי ואיתימא
רב חסדא זה בנין הורדוס במאי בניה אמר (רבא) באבני שישא
ומרמא איכא דאמרי באבני שישא כוחלא ומרמא אפיק שפה ועייל
שפה כי היכי דלקבל סידא סבר למשעיין ברהבא אמרו ליה רבנן שבקיה
דהכי שפיר טפי דמיתחזי כאדוות דימא תניא ר' יודא אומר מי שלא
ראה דיפלוסטון של אלכסנדריו של מצרים לא ראה בכבודן של ישראל אמרו
כמין בסילקי גדולה היתה סמיו לפנים מסמיו (ג) פעמים שהיו בה (ששים
רבוא על ששים רבוא) כפלים כיוצא מצרים והיו בה ע"א קתדראות של זהב
בנגד ע"א (ה) של סנהדרי גדולה כל אחת ואחת אינה פחותה מעשרים ואחד
(ו) רבוא ככרי זהב ובימה של עץ באמצעיתה וחזן הכנסת עומד עליה והסודרין
בידו וכיון שהגיע לענות אמן אהלא מניף בסודר וכל העם עונים אמן ולא היו
יושבין מעורבין אלא זהבין בפני עצמן וכספין בפני עצמן ונפחין בפני עצמן
וטריסין בפני עצמן וגרדיים בפני עצמן וכשעני נכנס שם היה מכיר בעלי
אומנתו ונפנה לשם ומשם פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו אמר אביי וכולהו
(א) קטליניהו (ה) אלכסנדריו מוקדן מ"ט איענשו משום דעברי אהאי קרא לא
תוסיפון לשוב בדרך הזה עוד ואינהו הדור אתו כי אתא אשכחניהו דהו
קרו בספרא וישא ה' עליך גוי מרחוק אמר מכדי ההוא גברא בעי למימי
ספינתא בעשרה יומי דליה זיקא ואתי ספינתא בחמשא יומי נפל עליהו
וקטליניהו: במוצאי יום טוב כו': מאי תיקון גדול אמר רבי אלעזר
כאותה ששנינו חלקה היתה בראשונה והקיפיה גזוזטרא והתקינה
שיהו ינשים יושבות מלמעלה ואנשים מלמטה תנו רבנן בראשונה היו
נשים מבפנים ואנשים מבחוץ והיו באים לידי קלות ראש התקינה שיהו
נשים יושבות מבחוץ ואנשים מבפנים ועדיין היו באין לידי קלות ראש
התקינה שיהו נשים יושבות מלמעלה ואנשים מלמטה היכי עבדי הכי
והכתיב הכל בכתב מיד ה' עלי השביל אמר רב (קרא אשכח ודרוש

שליח שלמי' המביה גומר ברכתו והן לא היו יכולין כולן לשמוע קולו: והנין כספין. כורפי והכ כסף: נפחים. חרשי צרול: טריסין. חרשי
נחושת: גרדיים. אורגין: ופניה לשם. ושכר להם למלאכתם: ההוא גברא הוה. עליו נאמר מקרא זה וגזרת מלך היא להחריבה: ודלי
ויקא. גבה הרוח: חלקה סופה. העזרת נשים בראשונה ולא היו יושבין מן הכתלים: והקיפיה גזוזטרא. נתנו זמין בכתלים בולטין מן
הכותל סביב סביב וכל שנה מסדרין שם גזוזטראות לזמין שקורין בל"ק כדי שיהיו נשים עומדות שם בשמחת בית השואבה ורואות חסו
תיקון גדול דקמין מתנימין שמתקינן כלל שנה: מצפנים. צעורת נשים: מבחוץ. ברכתה של הר הבית ובחיל: היכי עבדי הכי.
שהוסיפו ושינו כלום על בנין שלמה: והכתיב. גבי דוד המלך כשזוה את שלמה על מדת הבית ובניינו: הכל בכתב מיד ה' עלי השביל. כל מלאכת
המבנית שהודיעו הקב"ה ע"י גד החמה ונתן הנביא: קרא אשכח. שצריך להבדיל אנשים מנשים ולעשות גדר בישראל שלא יבאו לידי קלקול:
וספדה

באזקוס של אור. זורקין אותם כלפי מעלה ומקבלין אותם ויש
שנאין לעשות כן בארבע אזקוסות או בשמונה זורקין זו ומקבל זו
זורקין זו ומקבל זו: דברי פוסטמוס. מפרש בגמרא (ג.) ע"ו מעלות.
אורך המעלה ברוחב העזרה ורוחב המעלה חצי אמה ורומה חצי
אמה כדאמרין במסכת מדות (פ"ב

מ"ג) ובסדר יומא (דף טו.). **שעליהן**
פלוס עומדין נכנלין שיר. לשמחת
בית השואבה אכל דוכן לשיר הקרבן
אכל המזבח היה: **סקעו והרעו.**
זה סימן לילך למלאות המים לניסוך
מן השילוח: **הגיעו לעזרה.** לקרקע
עזרת נשים: **סקעו והרעו וסקעו.**
ובראש השנה (דף ג.) יליף בכל
תקיעות פשוטות לפניה ופשוטות
לאחריה ומרועה בלמנע: והיו
סוקעין והולכין. בללו שלש אחרונות
מאריכין עד שמיגיעין לשער היוצא
מעזרת נשים להר הבית לשיפולו

למזרח. והשער הוא מכוון כנגד
שער שמימנות ישראל לעזרת נשים
ויורדין ממערב למזרח וכשהיו נכנסין
למקדש היו הולכין ממזרח למערב
דרך עלייה: **הפנו פניהם.** למערב
לדד העזרות וההיכל לומר דבר זה:
אזקוסיו. צבית הארץ היו כופרין
ולא היו פניהם לבית אללא אחוריהם
אל היכל ה' וגו' פסוק הוא ביחזקאל
(ה) **שונים אופה.** כופלין אותה
כדמפרש אנו ליה וליה עניינו:
גב' מאי היא. אחיה מן הצנינים
של שלמה או של נחמיה בן חכליה
או של הורדוס שסמרו וצנאו:
[שישא]. שיש צבוע לא לכן ולא
שחור אללא כעין ירוק. בלע"ז ב"ש:
[ומרמא]. שיש לכן: **כוחלא.**
שיש צבוע כחול: **אפיק שפה.**
שורה של צננים כנסה ושורה יוצאה:
דמיתו כאדוות דימא. כגלי היס
שהצננים משונים במראהן זו מזו
והענינים המסתכלות בהן שוטטות
ונראות כאילו גלי היס הם נדים
ועשים: **דיפלוסטון.** לשון יונת דיו
שנים פלו לשון שרים כמו מטרופולין
וכמו דיפלולין מרומי דמענית (דף יח.):
סטון לשון סטיו שני סטיון: **סטיו.**
כפול לשינת שיים של אלכסנדריו
שהלכו שם יומן בן קרח ושני המיילס
לאחר מורבן בית ראשון צימני ירמיה
ונתייטבו שם ואף על פי שעלה שם
נצודנצור והחריב את מזבחים ונהרגו
מישראל שהלכו שם כמו שנתנבא
עליהם ירמיה (מג) עלו צביות שם
לגדולה ועושר עד שהחריבם

אלכסנדריוס: בסילקי פלטיירין
גבוהים נקראים בסילקאות: **כנגד**
שבעים ואחד זקנים. שעשו להם
סנהדרין: **ככרי זהב** י' גרסינן: **צימה.**
ענין אלתימבר"א שלנו: **חון הכנסת.**
שמש הצהר: **לענות אמן.** שהיה

הנהגות מהר"ב
רנשבורג
[א] גמרא קטליניהו
אלכסנדריוס מוקדן. כ"ב
עיון הקדמת אברבנאל לס'
מלכים שמתח מלת מוקדן
ויבאר שם בראיה ברורה
שאלכסנדריוס הוא לא היה
אלכסנדר מוקדן שהיה
במחלת בית שם ואלכסנדר
היה קורא הו"ק שם
אחר הבית יושב"ה:

לעזי רש"י
ב"ש. (שש) אפור. חס.
אלתימבר"א
(אלתימבר"א). בימה
(באמצע בית הכנסת).
בלג"ק (פלנק"ש).
קרישים.

הנהגות מהר"ב
רנשבורג
[א] גמרא קטליניהו
אלכסנדריוס מוקדן. כ"ב
עיון הקדמת אברבנאל לס'
מלכים שמתח מלת מוקדן
ויבאר שם בראיה ברורה
שאלכסנדריוס הוא לא היה
אלכסנדר מוקדן שהיה
במחלת בית שם ואלכסנדר
היה קורא הו"ק שם
אחר הבית יושב"ה:

הנהגות מהר"ב
רנשבורג
[א] גמרא קטליניהו
אלכסנדריוס מוקדן. כ"ב
עיון הקדמת אברבנאל לס'
מלכים שמתח מלת מוקדן
ויבאר שם בראיה ברורה
שאלכסנדריוס הוא לא היה
אלכסנדר מוקדן שהיה
במחלת בית שם ואלכסנדר
היה קורא הו"ק שם
אחר הבית יושב"ה:

מסורת הש"ס

(א) ז"ל שיר המעלות וכו"א
במשנה ששמינית, (ב) נל
זה ליתא במשנה ששמינית
וכן מוכרח מרש"י והנה
ד"ה הגיעו לעזרה וכו'
וגם מרש"י דלקמן עו:
ד"ה שלשה לשער המזבח
וכו' מוכח דליתא בלכא וכו',
(ג) כ"ב דף ד. ע"ש וחס
(ד) איתא בכה"ט (ד) [ומספ']
פ"ד ה"ד, (ה) נל זה
ליתא במספ' ובע"י איתא
פעמים שהיו שם ששים
רבות כיוצא מלכים ואמרי
לה כפליס כיוצא מלכים,
(ו) [מדות פ"ב מ"ה ע"ש],
(ז) [ומספ' פ"ד ע"ש],
(ח) [ומדות פ"ב], (ט) גרסינן
למספ' דלירי כ"ה כ"א.
רש"י, (י) [נוע"ט מוספ'
סנהדרין טז: ד"ה אחר,

הנהגות הב"ח

(ה) גמרא כנגד שבעים
ואחד זקנים כל אחד כלי
ומצותו של סנהדרי גדולה
נמח: (ו) תוס' ד"ה וכו'
בה וכו' זקנים שעשו
להם סנהדרין:

גליון הש"ס

גמרא ורש"י. עין ע"ו
דף י' ע"ב מוספ' ד"ה
רנ:

הנהגות מהר"ב

[א] בבבבנה (הגיעו
לעזרה) מקדן והגיעו
ומקדן: מא"מ: [ב] שם
הגיעו לקרקע. כ"ב העזרה:
[ג] גב' סטיו לפנים
מקדן והיו בה כ"י. בל"ל:
[ד] שם ריבוא. שם
עליו קו למקדן: [ה] שם
(אלכסנדריוס מוקדן) תל"מ
ו"ב טריסיוס:

הנהגות מהר"ב

רנשבורג
[א] גמרא קטליניהו
אלכסנדריוס מוקדן. כ"ב
עיון הקדמת אברבנאל לס'
מלכים שמתח מלת מוקדן
ויבאר שם בראיה ברורה
שאלכסנדריוס הוא לא היה
אלכסנדר מוקדן שהיה
במחלת בית שם ואלכסנדר
היה קורא הו"ק שם
אחר הבית יושב"ה:

לעזי רש"י

ב"ש. (שש) אפור. חס.
אלתימבר"א
(אלתימבר"א). בימה
(באמצע בית הכנסת).
בלג"ק (פלנק"ש).
קרישים.

זב.

תורה אור

לעזי רש"י

אירייני"א. עכביש.

מזוספ רש"י

חותה על ראשו וה'

מים' כי גחלים אתה

מסורת הש"ס

הגהות הב"ח

נליזן העש"ם

רריו חויל

מכאן נובע כי המספרים המצויים בפרק זה אינם יכולים להוות בסיס להחלטות על פיקוח או על סיוע.

נב:

מסורת הש"ס